

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**  
**FILOZOFICKÁ FAKULTA**  
**ÚSTAV ROMANISTIKY**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Italské frazeologismy obsahující názvy zvířat  
a jejich české ekvivalenty**

**Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.**

**Autorka práce: Markéta Kováčová**

**Studijní obor: Italský jazyk**

**Ročník: 3.**

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Italské frazeologismy obsahující názvy zvířat a jejich české ekvivalenty* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/98 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 8. května 2012

.....  
Markéta Kováčová

## **Poděkování**

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce, panu doc. PhDr. Janu Radimskému, Ph.D., za cenné rady a připomínky a za laskavý přístup při konzultacích.

## ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá italskými idiomatickými spojeními, která obsahují název zvířete.

Práce je rozdělena na dvě části. První, teoretická část se zabývá definicí termínu „idiom“, klasifikací idiomů, jejich vnitřní strukturou a funkcí.

V druhé, analytické části, je vybraný vzorek idiomů rozebírán po stránce formální, tzn. dle vnitřní struktury. Dále jsou naznačeny možnosti syntaktické manipulace a vnitřní transformace idiomů.

Hlavní pozornost analytické části je věnována možnostem překladu uvedeného vzorku idiomatických spojení do češtiny.

Cílem práce je především naznačit možnosti překladu idiomů do češtiny a sledovat míru ekvivalence při překladu.

## **ANNOTATION**

This thesis deals with Italian idioms containing the names of animals.

The work is divided into two parts. The first, theoretical part, focuses on the definition of the term „idiomatic expression“, on the inner structure of idioms and on their function.

The second part analyses selected sample of idioms according to their inner structure. It also outlines the possibilities of syntactic manipulation and inner transformation. This part focuses primarily on the translational analysis of the sample of idiomatic expressions, i. e. on the possibilities of their translation to Czech.

The aim of the thesis is to outline the possibilities of translation of the idiomatic expressions to Czech and to study the level of equivalence.

## Obsah:

<b>ÚVOD</b> .....	<b>8</b>
<b><i>I. TEORETICKÁ ČÁST</i></b>	
1. Definice pojmů „frazém“ a „idiom“ .....	10
1.1. Vztah idiomatických výrazů a pravidelného jazyka.....	11
2. Klasifikace idiomatických výrazů.....	11
3. Vnitřní struktura idiomů.....	13
3.1. Komponenty frazémů a idiomů.....	13
3.2. Formální stránka idiomů.....	14
3.3. Sémantická stránka idiomů.....	15
3.3.1. Složky významu.....	16
4. Funkce idiomů.....	17
5. Stylové rozvrstvení.....	18
6. Možnosti překladu idiomů.....	19
7. Shrnutí teoretické části.....	20
<b><i>II. ANALYTICKÁ ČÁST</i></b>	
8. Vnitřní formálně-strukturní analýza.....	21
8.1. Adkolokační výrazy.....	21
8.1.1. Verbální.....	21
8.1.2. Nominální.....	22
8.1.3. Modifikační.....	23
8.2. Propoziční výrazy.....	23
8.2.1. Indikativní.....	23
8.2.2. Imperativně-vokativní.....	24
9. Možnosti transformace a syntaktické manipulace idiomů.....	24
10. Translatologická analýza.....	26
10.1. Idiomy, které mají v češtině doslovný ekvivalent.....	28
10.2. Idiomy, pro které v češtině existuje doslovný ekvivalent, ale více frekventovaný je jiný výraz.....	31

10.3. Idiomatická spojení, ve kterých se v češtině objevuje název jiného zvířete.....	33
10.4. Polysémní idiomy.....	35
10.5. Idiomy, kterým odpovídá české idiomatické vyjádření neobsahující název zvířete.....	37
10.6. Idiomy, pro které čeština nemá idiomatické vyjádření.....	44
10.7. Shrnutí translatické analýzy.....	51
<b>ZÁVĚR.....</b>	<b>53</b>
<b>Resumé.....</b>	<b>55</b>
<b>Seznam použité literatury.....</b>	<b>58</b>
<b>Příloha.....</b>	<b>60</b>

## ÚVOD

Předmětem zájmu této práce jsou italská idiomatická spojení obsahující název zvířete. Práce je rozdělena na část teoretickou a analytickou.

V první části bude definován pojem „idiom“ a bude teoreticky pojednáno o klasifikaci a funkci idiomů, dále je zde na teoretické rovině zpracován předmět zájmu analytické části práce – vnitřní struktura idiomů, tj. komponenty idiomatických spojení, jejich funkční a sémantická stránka.

Druhá, analytická část práce se zabývá vzorkem idiomatických spojení. Vzorek je získán tak, že k přibližně sedmdesáti vybraným názvům zvířat se ze slovníků (především z CD-ROM slovníků *Lo Zingarelli (2011) – Vocabolario della lingua italiana* a *Il Sabatini Colletti. Dizionario della lingua italiana (2008)*) vyexcerptují odpovídající idiomatické výrazy (celkem cca 400 výrazů), z nichž se pomocí korpusu ItWaC vybere 100 nejfrekventovanějších spojení, jelikož výrazy obsažené ve slovnících jsou často knižní, zastaralé nebo případně regionální, a cílem této práce je pojednat o idiomatických výrazech používaných v současném běžně užívaném jazyce.

Vybraná spojení budou následně zkoumána z hlediska **slovnědruhové příslušnosti komponentů**, která idiomatická spojení tvoří, dále z hlediska **možnosti vnitřní transformace a syntaktické manipulace** idiomů.



Hlavní pozornost praktické části pak bude věnována **možnosti překladu** idiomatických spojení do češtiny, **míře ekvivalence** při překladu a případně také **souvislosti idiomu se sémantickými rysy názvu zvířete**, který idiom obsahuje.

Cílem práce je tedy především naznačit možnosti překladu vybraných idiomatických spojení do češtiny a sledovat míru ekvivalence při překladu.

# ***I. TEORETICKÁ ČÁST***

## **1. Definice pojmů „frazém“ a „idiom“**

Pojmy „frazém“ a „idiom“ není možné definovat na základě jedné vlastnosti, ať už formální, sémantické či kolokační. Běžně užívané definice frazému, které zdůrazňují odlišnost významu frazému jako celku od významu jeho jednotlivých komponentů, nevyhovují všem typům frazémů (např. frazémům s monokolokabilním komponentem) (Filipec, Čermák, 1985: 177).

Čermák (2007: 31) definuje idiom a frazém jako „*jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojeních), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo).*“ Tato definice zdůrazňuje kolokační a sémantickou stránku a také může posloužit k praktické identifikaci idiomu.

V tomto pojetí je kladen důraz na obraznou interpretaci věty nebo slovního spojení jako protikladu k interpretaci doslovné. Záměna mezi těmito dvěma způsoby interpretace je však téměř vyloučená, jelikož mluvčí snadno identifikuje z kontextu, jaká interpretace je na místě. Doslovná homonyma idiomů mají v textu jinou distribuci a také jsou oproti idiomům méně častá (Vietri, 1985: 50) – např. *prendere due piccioni con una fava* – zabít dvě mouchy jednou ranou.

Casadei (1995: 335) ve své definici idiomatičtějšího výrazu zdůrazňuje jako jeho hlavní znaky **ustálenost**, čímž je myšleno, že výraz je modifikovatelný pouze málo nebo vůbec; a **nekompozicionálnost** výrazu, tzn. že význam výrazu jako celku není možné odvodit z významu jeho jednotlivých komponentů. Dalším znakem idiomatičtějších výrazů je pak **rozšířenost použití** – za idiomy tedy nepovažujeme spojení používaná pouze malým okruhem mluvčích (např. rodinou) (Casadei, 1995: 336).

Termíny „frazém“ a „idiom“ se do určité míry překrývají. Rozdíl v terminologii je určen tím, ze kterého hlediska je dané slovní spojení zkoumáno. Pokud slovní útvar analyzujeme z hlediska jeho formálních rysů, můžeme mluvit o „frazému“. Při analýze stránky sémantické se dává přednost označení „idiom“ (Čermák, 2007:33).<sup>1</sup>

## 1. 1. Vztah idiomatických výrazů a pravidelného jazyka

Vztahy mezi idiomatickými výrazy a pravidelným jazykem lze z hlediska ustálenosti pojmenování rozdělit do tří skupin (Filipec, Čermák, 1985:192)<sup>2</sup>:

1. idiomy jsou **primárním** pojmenováním (zejména z důvodu jejich ekonomičnosti) a pravidelný jazyk rovnocenné pojmenování nemá (*pelle d'oca*);
2. idiomy jsou **paralelním** vyjádřením k pojmenování pravidelnému (*vita da cani* x *vita insopportabile*)
3. pro daný denotát idiomatické vyjádření **neexistuje** (*armadio, sciare*).

## 2. Klasifikace idiomatických výrazů

Frazémy a idiomy bývají často, zejména v ne odborném jazyce, označovány jako **rčení** (příp. **slovní obraty**, **úslolí**, atd.), pokud se jedná o idiomy nevětné povahy, na úrovni větné pak bývají označovány jako **příslolí**, **pořekadlo** nebo **pranostika**. Dalším typem jsou potom **přirovnání** a **binomiály** (do kterých se mohou řadit i nefrazémy) a **frazémy synsématické**, které bývají většinou kolokační povahy. **Větší část typů frazémů však žádné tradiční označení nemá** (Čermák, 2007:33).

---

<sup>1</sup> Jelikož hlavní pozornost této práce je věnována sémantické stránce idiomů, bude zde používáno ve většině případů označení „idiom“.

<sup>2</sup> Rozdělení a klasifikace uváděné v této práci pocházející z česky psaných pramenů jsou v rámci aplikace teoretických pojednání na italský jazyk doplněny italskými příklady.

Kavka (2003:24) uvádí rozdělení idiomů na **eufemismy, hyperboly, metafory, přirovnání, přísloví, rčení, vlastní idiomy, kvaziidiomy/ poloidiomy a slovní obraty.**

Existuje mnoho hledisek, podle kterých by bylo možné idiomy členit do skupin. Problémem však je nejasnost a nejednoznačnost (zejména v klasifikaci stylistické), přílišná obecnost (klasifikace sémiotická, znaková), chybějící spolehlivé zdroje a prameny (klasifikace diachronní), nejednoznačnost kritérií (klasifikace sémantická, onomaziologická) (Čermák, 2007: 44).

Z výše uvedených důvodů bude v praktické části práce provedena pouze nejzákladnější formálně-strukturní klasifikace, tedy rozdělení idiomů podle jejich postavení v promluvě a podle vnitřní struktury idiomu, tzn. podle slovnědruhové příslušnosti jejich vstupních komponentů.

Podle postavení v promluvě můžeme idiomy rozdělit na výrazy **kolokační**, tedy nevětné povahy, a idiomy **propoziční** neboli větné.

Podle druhu funkčního vztahu můžeme **kolokační** výrazy rozdělit do dvou hlavních typů, které se dále dělí na subtypy (Čermák, 2007: 214):

1. **adkolokační**    verbální (*gridare al lupo*)  
                      nominální (*pecora nera*)  
                      modifikační (*a volo d'uccello*)  
                      relační (*a spese di*)  
                      substituční (*chissà chi*)
2. **adpropoziční**    modifikační (*per una volta*)  
                          relační (*tanto...quanto*)

Frazémy **propoziční**, tedy výrazy větné, můžeme rozdělit podle určitého tvaru, ve kterém se vyskytují, a to jak v pozitivní, tak v negativní formě (Čermák, 2007: 214):

1. **indikativní** (*Una rondine non fa primavera.*)
2. **imperativně - vokativní** (*Non destare il can che dorme!*)
3. **interrogativní** (*Hai visto il lupo?*)

### 3. Vnitřní struktura idiomů

#### 3.1. Komponenty frazému a idiomu

Komponenty idiomu mohou být buď homogenní nebo heterogenní, tj. mohou být buď stejného slovního druhu, nebo různých slovních druhů. Výrazně převažují idiomy druhého typu.

Z hlediska frekvence jsou komponenty idiomů velmi rozmanité, vyskytují se zde jak slova velmi frekventovaná, tak i slova patřící k málo často užívaným (Filipec, Čermák, 1985:179).

Sémantická stránka komponentů se do významu idiomu jako celku buď může zprostředkovaně promítnout (např. *pecora nera*), nebo naopak zřetelná být nemusí (*far vedere i sorci verdi*). Zde hraje úlohu to, zda jsou komponenty monosémní či polysémní, autosémantické či synsémantické, motivované či desémantizované, konkrétní či abstraktní apod. (Filipec, Čermák, 1985: 179).

Z hlediska idiomu jako celku je ovšem sémantická analýza jeho komponentů nesmyslná, neboť komponenty často nabývají určitého významu jen ve spojení s jiným určitým prvkem a v jiném spojení mohou mít význam zcela odlišný (Čermák, 2007: 34).

Některé komponenty vnášejí do idiomu jako celku svůj význam symbolický. To je typické zejména pro idiomy obsahující názvy zvířat, které jsou předmětem zájmu této práce. Například substantivum „pes“ v sobě nese tradiční asociaci věrnosti (*fedele come un cane*), osamocení (*solo come un cane*), případně oběti špatného zacházení (*vita da cani*) (Filipec, Čermák, 1985: 181).

Komponenty idiomů se podle své kolokability (spojitelnosti) dělí na **monokolokabilní**, tzn. vytvářející paradigmata jednočlenná; **kolokačně neutrální**, tj. vytvářející paradigmata velká, čítající desítky až tisíce členů; a **kolokačně široká**, vytvářející desetitisíce členů a více. Největší počet frazémů je tvořen kombinací slov kolokačně širokých a neutrálních; a kombinací slov kolokačně neutrálních navzájem.

### 3.2. Formální stránka idiomů

Formálně je frazém ustálená jednotka, tvořená minimálně dvěma komponenty, jejichž kombinace se vyznačuje jistou anomálností (Casadei, 1996: 13).

Strukturou idiomu se rozumí abstraktní stavba idiomu, která je daná určitou kombinací jistého počtu a typu komponentů. Vztah mezi komponenty je vyjádřen jejich pořadím, slovnědruhovou příslušností a v neposlední řadě pomocí relačních prvků. Každý komponent má ve frazému svou strukturní pozici.

Každé kombinatorické struktuře odpovídá celá třída určitých frazémů, které se ovšem od sebe navzájem odlišují významem a funkcí. Tato struktura je jakýmsi modelem, podle něhož mohou za určitých podmínek analogicky vznikat další frazémy (Vietri, 1985: 26).

Vlastnosti struktury, tj. **pořadí, druh, počet komponentů a druh relace mezi nimi**, tvoří základní podobu frazému, tzv. **invariant**. Různými transformacemi lze ze základní podoby frazému vytvořit další varianty. (Filipec, Čermák, 1985: 184) Variantnost zahrnuje jevy lexikální, morfologické, syntaktické i fonologické. Varianty mohou být buď ustálené nebo neustálené. Ustálené varianty bývají vázané lokálně nebo časově, neustálené většinou autorsky či textově. Oba druhy variant jsou však ve srovnání s invariantem stylisticky příznakové. Častý výskyt variant je dán neustálým vývojem jazyka, slabší normovaností a malou mírou kodifikace v této oblasti. Při určování jedné z variant za tvar základní, tedy invariant, se posuzuje příznakovost a frekvence – za invariant se považuje bezpříznakový tvar neutrální a také nejvíce frekventovaný. Dále se posuzuje vhodnost k tvorbě transformací - tzn. dává se přednost infinitivu, nominativu, popř. pozitivu. Pokud je frazém neobsahuje, za invariant je považován tvar nejfrekventovanější (Filipec, Čermák, 1985: 186).

Ustálenost kombinací komponentů se projevuje tak, že celá struktura do kontextu vstupuje jako celek syntakticky nečlenitelný

a možnost měnit pořadí komponentů, komponenty modifikovat nebo nahrazovat synonymy, je značně limitovaná (Veitri, 1985: 32). Z tohoto důvodu bývají idiomatická spojení považována za neproduktivní oblast jazyka (Renzi, Salvi, Cardinaletti, 1994: 90).

### 3.3. Sémantická stránka idiomů

Idiomatické výrazy nejsou homogenní skupinou, tvořenou pouze netransparentními a neanalyzovatelnými výrazy, naopak existují různé druhy idiomů a jejich komponenty v různé míře sémanticky motivují význam idiomu jako celku (Vietri, 1985: 49). Určitou roli hraje také doslovný význam idiomu, který sám může asociovat význam přenesený. Analyzovatelnost idiomu je tedy dána uvedenými faktory (komponenty, doslovným významem) a vztahem mezi nimi, tzn. do jaké míry doslovný význam, případně sémantický rys některého z komponentů, asociuje význam idiomu jako celku (Casadei, 1996: 68).

Idiomatické výrazy je tedy možné z hlediska transparentnosti významu rozdělit do následujících skupin (dělení dle Nunberga v Casadei, 1996: 63):

➤ **idiomy rozložitelné** (*decomponibili*) – je možné pozorovat vztah mezi významem idiomu jako celku a významem některých (popřípadě všech) komponentů;

a) **standardně rozložitelné** (*normalmente decomponibili*) – založené pouze na konvenci; každý z komponentů v idiomu představuje určitou složku svého významu, analyzovatelnou v daném kontextu. Tento druh idiomů je možné chápat jak jako doslovnou formu, tak i ve formě přenesené;

b) **nestandardně rozložitelné** (*anormalmente decomponibili*) – pro určení vztahu mezi významem komponentů a významu idiomu jako celku je nutná znalost metafory, tj. je nezbytné, aby metafora asociovala daný význam;

➤ **nerozložitelné** – vztah mezi komponenty a významem idiomu je zcela nejasný.

Filipec a Čermák (1985: 191) rozlišují tři hlavní typy **motivovanosti** idiomu, jež je založena na vztahu sémantiky komponentů a sémantiky idiomu jako celku:

1. **dekonkretizace** – věc konkrétní představuje něco abstraktního (*perdere la testa* – ztratit hlavu = ztratit nad sebou kontrolu)
2. **deanimalizace** – živočich je symbolem pro lidskou vlastnost, činnost nebo pro věc abstraktní (*da cani* – pod psa = špatné)
3. **antropomorfizace** – věc nebo živočich představují člověka (*pesce piccolo* – malá ryba = nevýznamný člověk)

Z tohoto rozdělení je patrné, že názvy zvířat jsou v idiomatice velmi rozšířeným jevem.

### 3.3.1. Složky významu

Ze dvou základních složek významu, tzn. významu **nociálního** (konceptuálního) a významu **pragmatického** (konotativního) mají idiomy oproti pravidelnému jazyku výraznější složku **pragmatickou**, zejména složky **expresivní, symbolické a evaluativní** (Čermák, 2007:38).

**Expresivní složka** bývá založena na kontrastu formy nebo významu idiomu jako celku vůči formě nebo významu základnímu, tj. významu doslovnému, nebo významu jednotlivých komponentů idiomu. Ovšem již samo použití idiomu v textu bývá znakem expresivní zabarvenosti. Z hlediska formálního může idiom vyjadřovat expresivitu pomocí **zvukomalebnoti, inkompatibility prvků**, použitím **deminutiva, nespisovného** nebo **monokolokabilního prvku**, apod. (Filipec, Čermák, 1985: 192-193).

**Symbolickou složku**, která může být založená na asociaci, je možné ukázat na rozdíl dvou idiomů, jež mají blízký nociální význam. Například idiom *essere a cavallo*, doslova „být na koni“, znamená ovládnout situaci – asociace je zde vyvolána symbolem člověka na koni (Čermák, 2007: 39).



**Evaluativní složka** zachycuje hodnocení mluvčího na škále dobrý – špatný. Mluvčí tedy na základě toho, jaké idiomatické spojení použije, vyjadřuje kladné, neutrální, až záporné hodnocení (Čermák, 2007: 39).

Díky většímu podílu pragmatických složek významu jsou idiomy oproti pravidelným pojmenováním více **závislé na kontextu**. Sepětí významu idiomu s kontextem je však také dáno vysokou možností aktualizace významu idiomu právě vlivem kontextu. Možnost změny významu je častá zvláště u idiomů neustálených a u idiomů s monokolokabilním komponentem (Filipec, Čermák, 1985: 193).

Dalším důvodem vázanosti významu idiomu na kontextu je **vágnost**, resp. neurčitost významu některých idiomů. Tato neurčitost vyplývá z chybějící potřeby dané pojmenování vyjádřit přesně – buď proto, že v dané situaci je vhodnější použít pojmenování všeobecnější, nebo mluvčí nechce či se neumí vyjádřit s větší přesností. Vágnost je vlastností velké části idiomů, proto je jejich používání v určitém kontrastu s odborným, hlavně terminologickým vyjadřováním (Čermák, 2007: 39).

#### **4. Funkce idiomů**

Idiom má v textu dvě základní funkce – nominativní a strukturní.

**Nominativní funkce** vyjadřuje vztah mezi denotátem a pojmenováním, má složku **deznativní**, založenou na pojmovém vztahu k denotátu, a **pragmatickou**, založenou na vztahu mluvčího k idiomu, k cíli sdělení, k adresátovi promluvy apod. (Čermák, 2007: 215).

**Strukturní funkcí** označujeme postavení idiomu ve vyšší jednotce. Pro idiomy kolokační, tedy nevětné povahy, je tím tedy myšleno jejich postavení ve větě a pro idiomy větné neboli propoziční, jejich postavení v rámci promluvy.

Stejně jako každé pojmenování mají idiomy zejména funkci **komunikativní**. Použití idiomu závisí jak na stylu textu ve kterém se vyskytuje, tak na osobnosti mluvčího. Idiomy se nejčastěji užívají v neformálním mluveném jazyce (a v umělecké próze, která mluvený jazyk odráží) a v publicistice. V odborném jazyce je výskyt idiomatických spojení, s výjimkou některých kvazifrazémů, téměř nulový (Filipec, Čermák, 1985: 230).

V uměleckém stylu bývá používání idiomů (př. metafor) znakem vytríbenosti a bohatosti jazyka spisovatele. Možná frekvence idiomů v textu je ovšem omezená vzhledem k jejich sémantické povaze. Za text bohatý na idiomatická spojení lze považovat takový, ve kterém připadá jeden idiom na 80 – 120 slov (Čermák, 2007: 61).

Dále idiomy v textu plní funkci **estetickou** (např. metafory), **ekonomickou** (mnohé idiomy stručně a přesně vystihnou situaci, kterou by jinak bylo nutné vyjádřit delším opisem), **evaluativní** (vyjádření hodnocení, např. prostřednictvím přirovnání), aj.

## 5. Stylové rozvrstvení

Idiomy mají v jazyce jinou distribuci než pravidelná pojmenování. Většina idiomů je používána v neformálním mluveném jazyce, zejména kvůli své expresivitě a ekonomičnosti. Díky své stylové variabilitě se však idiomy objevují v různých stylech projevu (Filipec, Čermák, 1985: 197):

1. idiomy poetické
2. knižní
3. publicistické
4. neutrální
5. kolokviální
6. slangové
7. argotické

## 6. Možnosti překladu idiomů

V mnoha případech idiomatické spojení nemá v jiném jazyce ekvivalent, takže se jeví jako nepřeložitelné. Pokud vezmeme v úvahu kulturní a geografickou koexistenci jazyků, je jasné, že ve vztahu k různým jazykům se vždy vyskytne jiný soubor nepřeložitelných idiomů. Tato nepřeložitelnost je v praxi problémem zejména při použití strojových překladů (Filipec, Čermák, 1985: 191).

Idiomatické výrazy je možné považovat za pojítka mezi lingvistickými a kognitivními strukturami, tedy mezi jazykem a mentalitou mluvčích, jelikož právě idiomatická spojení jsou prostředkem, kterým daný jazyk vyjadřuje své pojetí světa, jenž je pro každý jazyk jiné, jelikož v sobě odráží historii, tradice a povahu daného národa (Casadei, 1996: 29).

Idiomatické výrazy jsou nedílnou součástí každého jazyka, dosud nebyl popsán jazyk, který by idiomatická vyjádření neobsahoval. Idiom je totiž ve většině případů pokračováním metafory, která se v jazyce přirozeně vyskytuje. Celý pojmový systém jazyka, tedy jazyk nejen jako prostředek komunikace, ale i jako nástroj myšlení, má metaforickou povahu (Lakoff, Johnson, 2003: 15).

## **7. Shrnutí teoretické části**

Uvedené teoretické pojednání slouží jako úvod pro hlavní část této práce, tedy část analytickou, ve které budou použity některé z uvedených klasifikací a teorií. Jedná se především o formální klasifikaci idiomů na základě jejich postavení v promluvě a vnitřní struktury dle Čermáka (2007: 214), která tvoří celou první část analýzy.

Další část analýzy, rozbor sémantických rysů názvu zvířete obsaženého v idiomatickém spojení, vychází z předpokladu, že některé idiomy jsou sémanticky rozložitelné, tedy že sémantické rysy některého z jeho komponentů mohou motivovat význam idiomu jako celku, tato část tedy vychází z Nunbergovy teorie o možné rozložitelnosti významu idiomatických spojení.

## II. ANALYTICKÁ ČÁST

### 8. Vnitřní formálně-strukturní analýza

V této kapitole analytické části bude provedeno rozdělení vzorku idiomů do skupin podle jejich formální struktury – tedy na základě jejich postavení v promluvě a podle jejich vnitřní struktury, tzn. na základě slovnědruhové příslušnosti jejich komponentů (dělení dle Čermáka, 2007: 214, viz teoretická část této práce, s. 12).

#### 8.1. Adkolokační výrazy

##### 8.1.1. Verbální:

###### V+art+N

**člen neurčitý** (*non*) *essere un'aquila, essere un asino, essere una bufala, essere un coniglio, essere un leone, essere una lumaca, essere un porco, essere/sentirsi un verme, prendere un granchio*

**člen určitý** *ingoiare il rospo, sputare il rospo, contare le pecore, far ridere i polli, fare le pulci*

**V+V+art+N** *non sentire volare una mosca*

**V+prep+N** *essere a cavallo  
andare in bestia*

**V+prep+art+N** *gridare al lupo*

**V+N+cong+N** *salvare capra e cavoli*

**V+N+prep+N** *prendere lucciole per lanterne*

**V+art+N+prep+N** *prendere i pesci a faccia*

**V+art+N+prep+art+N** *fare la parte del leone,  
prendere il toro per le corna,  
tagliare la testa al toro,*

*menar il can per l'aia*

**V+art+Agg+N** *conoscere i propri polli*

**V+Agg+prep+art+N** *non fare male a una mosca*

**V+num+N+prep+art+N** *prendere due piccioni con una fava*

**V+art+N+Agg** *far vedere i sorci verdi*

**V+art+N+Avv+prep+N** *sentirsi un pesce fuor d'acqua*

**V+art+N+Avv+art+N** *mettere il carro davanti ai buoi*

**V+pron+N+V** *non sapere che pesci prendere*

**V+Avv+art+N** *dormire come un ghiro*

**V+art+N+Avv+art+N+V**

*chiudere la stalla quando i buoi sono scappati*

**V+art+N+prep+art+N+Avv+prep+V+pron**

*vendere la pelle dell'orso prima di averlo ucciso*

### 8.1.2. Nominální:

**N+cong+N** *cani e porci*

**N+prep+N**

**DI** *nido d'aquila, occhio di bue, cavallo di battaglia, cavallo di razza, cavallo di Troia, lacrime di coccodrillo, cervello di gallina, zampe di gallina, cuor di leone, occhio di lince, lupo di mare, pugno di mosche, pelle d'oca, pesce d'aprile, tigre di carta, topo d'albergo/auto/treno, topo di biblioteca*

**DI+art** *canto del cigno, mercato delle pulci, uccello del malaugurio*

**DA** *vita da cani, cura/medicina da cavallo, fame da lupo, tempo da lupo*

**IN** *serpe in seno*

**IN+art** *pulce nell'orecchio*

**PER+art** *specchietto per le allodole, grilli per la testa*

<b>N+Agg</b>	<i>anatra zoppa, bestia nera, cane sciolto, capro espiatorio, grillo parlante, mosca bianca, mosca cocchiera, oca giuliva, pesce lessato, pecora nera, pesce piccolo/grasso</i>
<b>Agg+N</b>	<i>brutta bestia</i>
<b>N+prep+art+N+prep+N</b>	<i>gallina dalle uova d'oro</i>
<b>N+prep+N+Agg</b>	<i>tempi di vacche grasse/magre</i>

### 8.1.3. Modifikační

<b>Agg+Avv+art+N</b>	<i>sano come un pesce, muto come un pesce, solo come un cane</i>
<b>prep+N+prep+N</b>	<i>a passo di lumaca, a volo d'uccello</i>
<b>prep+art+N+prep+art+N</b>	<i>al canto del gallo, nella tana del lupo</i>
<b>prep+num+N</b>	<i>in quattro gatti</i>

## 8.2. Propoziční výrazy

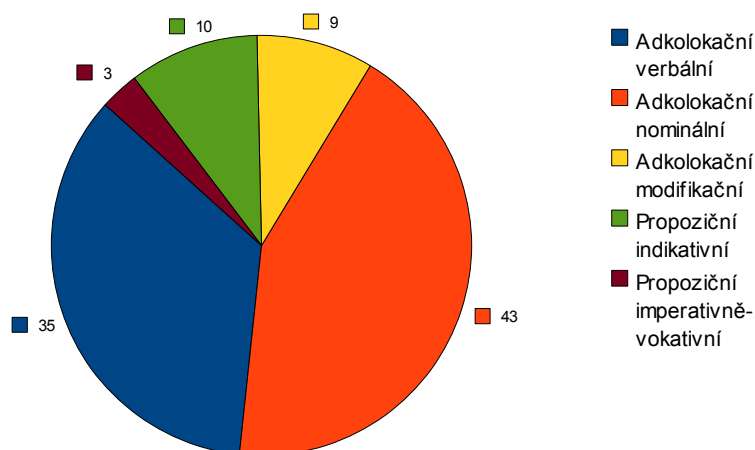
### 8.2.1. Indikativní:

*Quando il gatto non c'è i topi ballano., Gatta ci cova., Qui casca l'asino., Una rondine non fa primavera., Il pesce puzza dalla testa., A caval donato non si guarda nella bocca., Moglie e buoi dei paesi tuoi., (E') meglio un uovo oggi che una gallina domani., Il lupo perde il pelo ma non il vizio., (E') meglio un giorno da leone che cento da pecora.*

### 8.2.2. Imperativně-vokativní:

*Non destare il can che dorme., Non dire gatto finché non è nel sacco., In bocca al lupo!*

Shrnutí: typy idiomatických výrazů podle formální struktury



## 9. Možnosti transformace a syntaktické manipulace idiomů

Vzhledem k anomálnosti, která je jednou z charakteristických vlastností idiomatických spojení, není možné u všech idiomů se stejnou stavbou předpokládat stejné možnosti manipulace. Vnitřní transformace idiomů je tedy **individuální pro každé spojení** a není možné jí paušalizovat. Obecně platí, že idiomatická spojení mají oproti pravidelnému jazyku velmi **omezené možnosti manipulace**. Na základě zkoumání vzorku idiomatických výrazů v korpusu ItWaC bylo zjištěno, že není ve všech případech možné například:

- tvořit **jednotné číslo** u nominálních idiomů (*cani e porci* - *\*cane e porco*, *lacrime di coccodrillo* - *\*lacrima di coccodrillo*, *mercato delle pulci* - *\*mercato della pulce*, atd.) nebo použít



singulár u podstatného jména, vyskytujícího se ve verbálním idiomu (*fare le pulci* - *\*fare la pulce*, *prendere lucciole per lanterne* - *\*prendere una lucciola per una lanterna*)

– tvořit **množné číslo** (*vita da cane/i* - *\*vite da cane/i*, *cura da cavallo* - *\*cure da cavallo*, *cervello di gallina* - *\*cervelli di gallina*, apod.)

– vytvářet **komparativ a superlativ** u přídavných jmen (*pecora nera* - *\*pecora nerissima*)

– vkládat prvek, který **modifikuje komponent** idiomu (*grillo parlante* - *\*grillo troppo parlante*, *mosca bianca* - *\*mosca bianca come la neve*)

– **modifikovat idiom jako celek** (*vita da cani* - *\*una brutta vita da cani* X srov. *una vera vita da cani* možné je)

– použít **synonymní výrazy** (*A caval donato* – *A \*caval regalato*; srov. v některých případech je možnost použití synonymních výrazů naopak běžná: *tempi/periodo di vacche grasse*, *vendere la pelle dell'orso prima di averlo ucciso/ scuoiato/ abbattuto/ preso/ catturato/ ammazzato*,...)

V případě slovesných idiomů často bývá omezená možnost tvoření:

– **otázek** (*non sentire volare una mosca* – *\*Non si sente volare una mosca?*)

– některých **slovesných časů**, např. **futura** (*prendere lucciole per lanterne* - *\*prenderete lucciole per lanterne*)

– **pozitiva** (*non sapere che pesci prendere* - *\*sapere che pesci prendere*, *non fare male a una mosca* - *\*fare male male a una mosca* )

– některých **osob**, např. 1. sing. (*prendere a pesci in faccia* - *\*prendo a pesci in faccia*)

– **imperativu** (*non fare male a una mosca* – *\*Non fare male a una mosca!*)

– **pasiva** (*chiudere la stalla quando i buoi sono scappati* - *\*La stalla è stata chiusa*...)

– **vytýkáací konstrukce** (*prendere un toro per le corna - \*E' stato un toro, che hai preso per le corna*).

Použití tvarů, uvedených jako neexistující (\*), by mohlo naznačovat, že věta byla myšlena jako pravidelné homonymum idiomatického spojení.

Některá spojení se typicky **vyskytují v určitém tvaru**, například spojení *salvare capra e cavoli* se ve většině případů vyskytuje v **infinitivu**, *non fare male a una mosca* se objevuje většinou v **záporném kondicionálu**, tedy např. *non farebbe male a una mosca, non avrebbe fatto male a una mosca*; idiom *non sentire volare una mosca* bývá používán v **neosobním tvaru** – *non si sentiva volare una mosca*, apod.

Poměrně často vyskytujícím se jevem u idiomatických spojení je **redukce**. K redukci dochází v případě, že daný obrat je natolik známý, že není třeba jej říci celý, aby příjemce sdělení pochopil, co má mluvčí v úmyslu sdělit. Například: *a caval donato..., non dire gatto..., prendere due piccioni...*, apod.

Ustálenost idiomatických výrazů je také důvodem, proč se v idiomatických spojeních zachovaly některé prvky, které bychom mohli označit za **řidké**, většinou **archaické tvary**, například tvar substantiva *can* (*Non destare il can che dorme.*), *caval* (*A caval donato non si guarda in boca.*), *cuor* (*cuor di leone*), slovesa *menar* (*menar can per l'aia*) apod. Uvedené tvary se v těchto idiomatických spojeních objevují mnohem častěji, než tvary obvyklé v pravidelném jazyce, tedy *cane, cavallo, menare*.

## 10. Translatologická analýza

Idiomatická spojení byla rozdělena do šesti skupin podle míry ekvivalence při překladu do češtiny:

1. idiomy, které mají v českém jazyce **doslovný ekvivalent**;

2. idiomatická spojení, která sice v češtině **doslovný ekvivalent mají, ale frekventovanější je jiný výraz**;
3. idiomy, kterým v češtině odpovídá idiom, obsahující **jiný název zvířete**, než který se vyskytuje v idiomu italském;
4. **idiomy polysémní**, které se překládají podle toho, v jakém významu jsou použity – míra ekvivalence je tedy v této skupině různá – od doslovných ekvivalentů až po neexistenci idiomatického vyjádření v češtině.
5. idiomatická spojení, jejichž český ekvivalent **neobsahuje žádný název zvířete**;
6. idiomy, kterým v češtině **žádný idiom neodpovídá** a je tedy nutné při překladu použít jiné než idiomatické vyjádření. U této skupiny jsou naznačeny možnosti překladu idiomů tohoto typu.

V případech idiomů, jejichž překlad by mohl být nejednoznačný, zejména u třetí až šesté skupiny, jsou uvedeny praktické ukázky překladu. Jednotlivé idiomy jsou představeny v krátkém autentickém textu, který byl vyhledán pomocí korpusu ItWaC.

Překlad idiomů je ovšem vždy ovlivněn především kontextem a jazykovým stylem, ve kterém se nachází, není proto možné stanovit pro daný idiom univerzální ekvivalent vhodný do jakéhokoliv kontextu.

Rozdělení idiomů do výše uvedených skupin je orientační a slouží pouze pro přehlednost, existují idiomy, které jsou na pomezí mezi dvěma skupinami.

Pro představu o motivovanosti idiomu sémantickými rysy názvu zvířete, který obsahuje, je v hranatých závorkách [ ] uváděn doslovný překlad idiomu. Motivovanost idiomu pak není v některých případech jistá, její míra v jednotlivých případech kolísá, někdy je vztah mezi sémantikou komponentu a idiomu jako celku zcela nejasný, což je ovšem pro idiomatická spojení typické.

Motivovanost je tedy v této práci pouze naznačena v některých případech, zejména v případě idiomů, které by mohly být problémem při překladu, jelikož právě sémantické rysy daného názvu zvířete by mohly být určitým vodítkem.

Uvedení doslovných překladů by tedy nemělo být chápáno jako snaha prezentovat význam idiomu jako součet významů jeho jednotlivých komponentů, slouží pouze pro utvoření vlastní představy o tom, jaké sémantické rysy v sobě italský název zvířete nese a nakolik jsou dané rysy podobné s výrazem českým, zjednodušeně by se tedy dalo říct, že na uvedených příkladech idiomů je naznačen rozdíl v jazykově-kognitivních strukturách mluvčích italštiny a češtiny.

Zkoumání idiomatických spojení z hlediska jejich původu (nakolik je idiom názvem zvířete motivován, proč právě dané zvíře symbolizuje určitou věc, vlastnost) však přesahuje rámec této práce, jelikož toto by vyžadovalo hlubší etymologické a sémantické zkoumání.

Při překladu idiomů byly použity korpusy Syn2005, InterCorp a Slovník české frazeologie a idiomatiky<sup>3</sup>.

### **10.1. Idiomy, které mají v češtině doslovný ekvivalent**

Míra ekvivalence v češtině a zároveň ustálenost těchto výrazů je taková, že idiomy se překládají téměř vždy stejným způsobem, bez ohledu na kontext. Mezi takové výrazy patří například: *canto del cigno* – labutí píseň, *lacrime di coccodrillo* – krokodýlí slzy, *cervello di gallina* – slepičí mozek, *lupo di mare* – mořský vlk, *pecora nera* – černá ovce, *pesce piccolo/grasso* – malá/velká ryba, *serpe in seno* – had na prsou, *vita da cani* – psí život, *nido d'aquila*

---

<sup>3</sup> Čermák F., Hronek J., Machač J. (1983), *Slovník české frazeologie a idiomatiky - Přírovnání*, Academia, Praha.  
Čermák F., Hronek J., Machač J. (1988), *Slovník české frazeologie a idiomatiky - Výrazy neslovesné*, Academia, Praha.  
Čermák F., Hronek J., Machač J. (1994), *Slovník české frazeologie a idiomatiky - Výrazy slovesné*, Academia, Praha.

– orlí hnízdo, *mercato delle pulci* – bleší trh, *fame da lupo* – hlad jako vlk, *parte dal leone* – lví podíl, *a passo di lumaca* – hlemýždím tempem, *essere un porco* – být prase, *non fare male a una mosca* – neublížit ani mouše, *sentirsi un pesce fuor d'acqua* – cítit se jako ryba na suchu, *prendere il toro per le corna* – chytit býka za rohy; dále propoziční výrazy *Una rondine non fa primavera*. - Jedna vlaštovka jaro nedělá., *Il pesce puzza dalla testa*. Ryba smrdí od hlavy.

Tyto výrazy vznikají na základě věcné podobnosti, jako například *pelle d'oca* – husí kůže; nebo jsou v obou jazycích známy díky společným kulturním prvkům, jako je kupříkladu řecká antická mytologie - *cavallo di Troia* – trojský kůň.

Další výrazy pak přecházejí z jiných jazyků, například *tigre di carta* – papírový tygr, je idiomatické spojení pocházející z čínštiny a do italštiny a češtiny se dostalo přes angličtinu jako kalk.

Některé idiomy se v italštině a češtině liší pouze drobnými modifikacemi:

- použití **zdrobněliny** - *sano come un pesce* – zdravý jako rybička, *contare le pecore* – počítat ovečky;
- použití **hovorového slova** – *essere una lumaca* – být šnek (vedle řidšího být hlemýžď');
- **přidáním adjektiva** – *oca giuliva* – husa – hloupá žena: *Quella sua presunta amica ce l' ha dipinta come un'oca giuliva: niente sofferenza per il marito che l' aveva piantata, niente dolore per la madre che l' ha messa da parte e niente amore per quell' unico figlio che se n' è andato in Svizzera: ma allora era una povera pazza!*<sup>4</sup>

Ta její domnělá kamarádka nám jí vylíčila jako úplnou **husu**: netrápila se kvůli manželovi, který jí nechal, nebolelo jí, že jí matka

---

<sup>4</sup> [http://www.literary.it/autori/dati/casagrande\\_alida/anatomia\\_di\\_un\\_suicidio.htm](http://www.literary.it/autori/dati/casagrande_alida/anatomia_di_un_suicidio.htm)  
1

odložila; necítila lásku k jedinému synovi, který odešel do Švýcarska: takže byla úplný blázen!)

– použitím **jiného přídavného jména** - *pesce lesso* – doslova „vařená ryba“, v češtině se ovšem používá „leklá ryba“:

*E ripeto che non la trovo per niente bella: ha tanto di quel silicone sulle labbra che non riesce neanche a chiudere la bocca e ha uno sguardo da pesce lesso.*<sup>5</sup>

Opakuji, že mi vůbec nepřipadá krásná – má tolik toho silikonu ve rtech, že nemůže ani zavřít pusy a má výraz jako **leklá ryba**.

– použitím **archaismu** – idiomu *al canto del gallo* [za zpěvu kohouta] odpovídá český výraz „za ranního kuropění“, tedy „za ranního pění kurů“, neboli „zpěvu kohoutů“.

Do této skupiny dále patří výraz *A caval donato non si guarda nella bocca*. - Darovanému koni na zuby nehleď., který je v češtině téměř doslovným překladem, pouze s malou změnou (na zuby X do pusy), podobně *Quando il gatto non c'è, i topi ballano*. - Když kocour není doma, myši mají pré. (v italštině – myši tancují), dále také *E' meglio un giorno da leone che cento da pecora*. - Je lepší být jeden den lvem, než být celý život ovci. (celý život X sto dní). Toto rčení není v češtině zdaleka tak frekventované jako v italštině, kde vešlo ve známost především díky tomu, že bylo používáno fašistickou propagandou.

Některá spojení jsou zdánlivě identická, tzn. jsou doslovným překladem a jejich použití je stejné, ovšem při bližším pohledu je možné pozorovat drobný rozdíl ve významu.

Například spojení *essere a cavallo* v podstatě odpovídá českému „být na koni“, ovšem český výraz v sobě nese význam „mít nad někým navrch“, zatímco *essere a cavallo* se spíše používá ve smyslu „mít vyhráno“:

---

<sup>5</sup> <http://digilander.libero.it/andreadibartolo/TIMORI.htm>

*Il resto della configurazione è stato facile, ma proprio quando credevo di **essere a cavallo** si sono presentate le difficoltà maggiori.*<sup>6</sup>

Zbytek konfigurace byl snadný, ale zrovna když jsem si myslel, že mám vyhráno, objevily se velké problémy.

Idiom *salvare capra e cavoli* [zachránit kozu i zelí] odpovídá českému výrazu „Vlk se nažral a koza zůstala celá.“

## **10.2. Idiomy, pro které v češtině existuje doslovný ekvivalent, ale frekventovanější je jiný výraz**

Některé idiomy mají v češtině doslovný ekvivalent, ale více používaný je jiný výraz, například spojení *essere muto come un pesce* - mlčet jako hrob, které se používá častěji než „mlčet jako ryba“.

*E' muta come un pesce ... non mi dice ciao ... non parla ...*<sup>7</sup>

**Mlčí jako hrob**.... nepozdraví mě.... nemluví...

Dalším příkladem je spojení *occhio di lince*, jehož doslovný ekvivalent „zrak jako rys“, je méně používaný než „ostříží zrak“, „zrak jako ostříž“ .

*Mamma era bravissima, la chiamavamo "occhio di lince", scoprii fragoline saporitissime dove vedevamo solo distese di foglie, e stelle alpine lontane decine di metri.*<sup>8</sup>

Maminka v tom byla skvělá, říkali jsme, že má ostříží zrak - našla velmi chutné jahůdky tam, kde my jsme viděli jen lány listů a protěž, vzdálenou desítky metrů.

Překlad idiomu, který má rovnocenné ekvivalenty s naprosto stejným významem (zrak jako rys, oči jako ostříž, ostříží zrak, atd.) není pouze otázkou osobních preferencí a jazykového citu

---

<sup>6</sup> <http://www.pluto.linux.it/journal/pj0003/omnitelnet2800.html>

<sup>7</sup> <http://www.dammela.it/userinfo/blog.aspx?blogid=4352&userid=529B3820-9826-46F0-ACB1-BFF5E27548DB>

<sup>8</sup> <http://eddyburg.it/article/articleview/392/0/7/>

překladaatele, ale je třeba brát v úvahu především kontext, ve kterém se spojení nachází:

*Lynx è una costellazione decisamente oscura, introdotta verso la fine del XVII secolo da Johannes Hevelius che la chiamò così perché solo chi è dotato di un **occhio di lince** è in grado di scorgerla.*<sup>9</sup>

Lynx (latinsky *rys* – pozn. překl.) je rozhodně málo jasné souhvězdí, které na konci 17. století představil Johann Hevelius, který ho tak nazval proto, že pouze ten, kdo má **zrak jako rys**, je schopný ho spatřit.

Stejně tak v případě propozičního výrazu *Non destare il can che dorme*. by bylo možné použít doslovný ekvivalent „Nebud' spícího psa.“, který je však málo používaný, přednost se dává výrazům typu: Nezahrávej si s ohněm., Nešťourej do vosího hnízda., Nedráždi hada bosou nohou., apod., jako vždy i v tomto případě záleží hlavně na kontextu.

Dále například výrazy *essere un asino* – být osel, *essere un leone* – být lev, *cuor di leone* – lví srdce, jsou v češtině možná, ale méně frekventovaná vyjádření než „být hlupák“, „být statečný“, „být hrdina“, jelikož jsou spíše knižní a v současném běžném jazyce působí nepřirozeně, ovšem i v těchto případech závisí hlavně na kontextu.

*L'aggressione è avvenuta sotto gli occhi di tutti, ma nessuno ha mosso un dito. « Non mi stupisco - prosegue Tiberti, del resto non si può pretendere che tutti siano dei **cuor di leone**.*<sup>10</sup>

Útok se udál před zraky všech, ale nikdo ani nehnul prstem. „To mě nepřekvapuje,“ pokračoval Tiberi, „ostatně nemůžeme chtít, aby všichni byli **hrdinové**.“

---

<sup>9</sup> <http://www.racine.ra.it/planet/testi/zoo.htm>

<sup>10</sup> <http://www.codacons.it/articolo.asp?id=983>



### 10.3. Idiomatická spojení, ve kterých se v češtině objevuje název jiného zvířete

Pro následující italská idiomatická spojení má čeština ekvivalent, který obsahuje **název jiného zvířete**:

*capro espiatorio* [obětní kozel] – obětní beránek, *bestia nera* [černé zvíře] – noční můra, *tempo da lupo* [vlčí počasí] – psí počasí, *topo di biblioteca* [knihovnická myš] - knihomol (původně druh červotoče), *pulce nell'orecchio* [blecha v uchu] – brouk v hlavě, *uccello del malaugurio* [pták špatného znamení] – sýček, *nella tana del lupo* [do vlčího doupěte] - do jámy lvové, *fare le pulci (a qualcuno)* [dělat blechy] – hledat (na někom) mouchy, *prendere due piccioni con una fava* [chytit dva holuby na jeden bob] – zabít dvě mouchy jednou ranou, *È meglio un uovo oggi che una gallina domani.* [Lepší vejce dnes, než slepice zítra.] - Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.

Nejpoužívanějším českým ekvivalentem výrazu *dormire come un ghio* [spát jako plh] je „spát jako dudek“, ale častý je i výskyt výrazů „spát jako zabítý/pařez/mimino/špalek“, apod.). Podobně větný výraz *Qui casca l'asino.* [Zde se objeví osel.] může být přeložen „V tom je zakopaný pes.“, nebo používanějším výrazem „V tom je ten háček.“

V případě následujících idiomatických spojení není překlad jednoznačný – pro uvedené výrazy v češtině sice existuje ekvivalent, který obsahuje nějaký zvířecí název, ale ve většině případů jsou tyto výrazy buď **méně používané**, nebo **nejsou stylisticky neutrální**, tudíž je nelze použít v jakémkoliv kontextu.

Například za český ekvivalent výrazu *mosca bianca* [bílá moucha], který označuje něco nebo někoho vzácného, by se dalo považovat spojení „bílá vrána“, které ovšem není možné užít ve všech případech. Spojení tedy může být také přeloženo jako „světlá výjimka“, „být něco zvláštního“, apod.

*Studiando sempre più in dettaglio i meccanismi della neurotrasmissione si è invece scoperto che il neurone non è proprio una **mosca bianca**: infatti altre cellule rilasciano ormoni, enzimi, mediatori chimici in maniera molto simile.*<sup>11</sup>

Stále detailnějším zkoumáním mechanismů přenosů nervových vzruchů se naopak zjistilo, že neuron není **žádnou výjimkou** (\*není žádná bílá vrána) – ve skutečnosti i jiné buňky produkují hormony, enzymy a chemické přenašeče velice podobným způsobem.

Idiom *essere una bufala* [být kráva<sup>12</sup>] značí, že určité sdělení je neověřené nebo přímo nepravdivé. V novinářském prostředí se používá výraz pocházející z němčiny „být kachna“, pro nepravdivé zprávy pocházející z jiného než novinářského prostředí je možné použít výrazy „povídačky“, „fámy“:

*Ma è vero che Palladium mi bloccherà tutti mp3 che mi sono fatto dai miei cd? Amico esperto: No non ti preoccupare è una bufala che circola per il web dal momento che nessuno può impedirti di vedere i filmi che ti sei fatto e compresso da solo.*<sup>13</sup>

Je to pravda, že mi Palladium zablokuje všechny mp3, které jsem si převedl z mých CD? Kamarád odborník: Neboj se, to jsou **jenom fámy**, co kolují po webu, nikdo ti nemůže zabránit dívat se na filmy, které sis udělal a převedl sám.

Idiomatické spojení *mettere il carro davanti ai buoi* [zapřahat vůz před voly], označující jednání, které je předčasné, má český protějšek „zapřahat vůz před koně“, který je však málo používaný. Dává se přednost např. kvaziidomu „přebíhat událostem“:

---

<sup>11</sup> <http://www.dica33.it/argomenti/neuroscienza/cervello.asp>

<sup>12</sup> Bufála je druh krávy

<sup>13</sup> <http://punto-informatico.it/forum/pols.asp?mid=1082152&tid=1082152&p=1&r=PI>

*Anche perché se non si trova una soluzione, bisognerà ricominciare tutto dall' inizio. Ad ogni modo, meglio **non mettere il carro davanti ai buoi**: « Tra due settimane sapremo la verità. »<sup>14</sup>*  
Také proto, že pokud se nenajde žádné řešení, bude třeba začít vše znovu od začátku. V každém případě je lepší **nepředbíhat událostem**: „Za dva týdny se dozvíme pravdu.“

#### 10.4. Polysémnní idiomy

Polysémnní idiomy byly zařazeny do speciální skupiny, jelikož jejich překlady se různí podle smyslu, ve kterém jsou použity, někdy se tedy do češtiny přeloží se stejným názvem zvířete, který obsahují v italštině, někdy s názvem jiným a jindy název zvířete neobsahují vůbec.

Například *a volo d'uccello* [ptačím letem], jež může značit přímou vzdálenost dvou bodů, tedy „vzdušnou čáru“; pohled z výšky - „ptačí perspektivu“; rychlý, letmý pohled - „letem světem“.

*Sono a venti miglia dal confine, a volo d' uccello: venitemi a prendere.*<sup>15</sup>

Jsem dvacet mil **vzdušnou čarou** od hranice, přijďte pro mě.

*Se guardiamo la città dall' alto, diciamo a volo d' uccello, la collocazione di Milano ci appare chiara.*<sup>16</sup>

Když se díváme na město z výšky, řekněme **z ptačí perspektivy**, rozložení Milána se zdá jasné.

*Vado avanti anche se sento il peso di tutti i nomi che sto tralasciando e corro a volo d' uccello sul Novecento: Kafka, i Buddenbrook di Thomas Mann, T.S. Eliot, ...*<sup>17</sup>

Pokračuji dál, i když si uvědomuji důležitost všech těch jmen, které vynechávám a pokračuji dál, **letem světem** (\*ptačí perspektivou),

---

<sup>14</sup> <http://www.architetiroma.it/dettagli-p.asp?id=7111>

<sup>15</sup> <http://www.albertomelis.it/nuovitestilegione.htm>

<sup>16</sup> <http://www.mi.camcom.it/show.jsp?page=94480>

<sup>17</sup> <http://genio.virgilio.it/genio/cgi/risposte.cgi?idquest=66496&idcan=14&rs=0&tipo=SPE>

ke dvacátému století. Kafka, Buddenbrookovi od Thomase Manna, T. S. Eliot...

Podobným případem je také spojení *occhio di bue* [oko vola], označující „volské oko“ - druh úpravy vejce, a „pohyblivý bodový reflektor“. Polysémie idiomů je založená na věcné podobnosti:

*Potete anche coprire con la marinata le cotolette alla milanese o le uova all'occhio di bue.*<sup>18</sup>

Marinádu můžete také podávat k řízku nebo k **volskému oku**.

*Serviva a ospitare il comico che, nel sottofinale, illuminato da un 'occhio di bue' (riflettore con cono di luce mobile), raccontava storielle e barzellette, intrattenendo il pubblico per dar tempo ai macchinisti di allestire la scena, solitamente sontuosa, del quadro conclusivo dello spettacolo.*<sup>19</sup>

Sloužilo k tomu, aby na něm před koncem představení vystoupil komik, osvětlený **bodovým reflektorem** (\*volským okem) a vyprávěl historky a anekdoty, čímž zabavil obecenstvo, a technici mohli mezitím naaranžovat většinou honosné kulisy pro finální scénu představení.

Podobně také spojení *zampe di gallina* [slepičí nohy], které označuje buď „neúhledný rukopis“ nebo „vrásky kolem očí“:

*Un ragazzino del tutto normale. Non particolarmente bravo a scuola. Ha una pessima zampa di gallina, tanto che gli viene imposto un libro di esercizi di calligrafia.*<sup>20</sup>

Úplně normální chlapec. Nijak zvlášť ve škole nevyniká. Píše strašné **muří nohy**, takže mu dokonce vnutili knihu se cvičeními z kaligrafie.

*Senza occhiali strizziamo gli occhi aumentando le ruglette a zampa di gallina del contorno occhi.*<sup>21</sup>

---

<sup>18</sup> <http://www.montag.it/comida/archives/000183.html>

<sup>19</sup> [http://www.delteatro.it/hdoc/result\\_spett.asp?idspettacolo=4511](http://www.delteatro.it/hdoc/result_spett.asp?idspettacolo=4511)

<sup>20</sup> [http://joshua.micronet.it/italian/mariobiondi/ttesti/hawking\\_.html](http://joshua.micronet.it/italian/mariobiondi/ttesti/hawking_.html)

<sup>21</sup> [http://donne.virgilio.it/itinerari/occhiali\\_sole.html](http://donne.virgilio.it/itinerari/occhiali_sole.html)

Bez brýlí mhouříme oči a tím zvětšujeme **vějířky vrásek** (\*muří nohy) kolem očí.

### **10.5. Idiomy, kterým odpovídá české idiomatické vyjádření neobsahující název zvířete**

Mezi idiomatická spojení, která mají v češtině jednoznačný ekvivalent, který neobsahuje název zvířete, patří: *In bocca al lupo!* [do tlamy vlka] – hodně štěstí, *solo come un cane* [sám jako pes] – sám jako kůl v plotě, *tempi di vacche grasse / magre* [časy tlustých/hubených krav] – tučná / hubená léta, *gallina dalle uova d'oro* [slepice, co snáší zlatá vejce] – zlatý důl, *pesce d'aprile* [dubnová ryba] – aprílový žert, *non sentire volare una mosca* [neslyšet lézat mouchu] – slyšet špendlík spadnout, *conoscere i propri polli* [znát svá kuřata] – znát své pappenheimské, *chiudere la stalla quando i buoi sono scappati* [zavírat chlév, až když voli utekli] – pozdě plakat nad rozlitym mlékem, pozdě bycha honit.

Idiom *menar il can per l'aia* [vodit psa po dvoře] značí mluvit dlouho, zbytečně, bez pointy; případně mluvit tak, aby se vyhnulo určitému tématu, případně snažit se změnit téma. Podle kontextu je tedy možné použít výrazy „mlátit prázdnou slámu“ nebo „chodit kolem horké kaše“:

*Se le idee mancano e il testo prodotto è troppo corto, è lecito allungarlo con mestiere (ripetizioni mascherate di uno stesso concetto, prosa turgida di aggettivi e avverbi, ecc.). Il classico menare il can per l'aia. Lo fanno anche celebri giornalisti e brillanti scrittori.*<sup>22</sup>

Pokud chybí nápady a napsaný text je příliš krátký, je v pořádku jej dovedně prodloužit (maskovaným opakováním stejné myšlenky, nafouknutím textu přídavnými jmény a příslovci, atd.)

---

<sup>22</sup> <http://xoomer.virgilio.it/v.sossella/temaopinionepersonale.htm>

Klasické **mlácení prázdné slámy**. Dělají to i slavní novináři a vynikající spisovatelé.

Větný výraz *Gatta ci cova*. [Kočka sedí na vejcích.] značí, že něco je nejasné, podezřelé. V češtině můžeme použít výrazy typu: „Tady něco nehraje.“, „Tady něco nesedí.“, „Tady něco smrdí.“, apod:

*Guarda a questo progetto se vuoi capire il trattamento che gode la Turchia da parte dell' occidente. Altri oleodotti (dall'URSS e dalla Algeria) non hanno provocato guerre. Molto strano. Per me **gatta ci cova**.*<sup>23</sup>

Podívej se na tento plán, jestli chceš pochopit jednání, které považuje Turecko za součást západu. Jiné ropovody (ze SSSR a z Alžírsko) nebyly příčinou válek. Velmi divné. **Něco mi tu nehraje**.

*In quattro gatti* [ve čtyřech kočkách] je označení pro malý počet osob, pro který se v češtině může použít například výraz „pět a půl“: *Mio Dio, non pensavo che **in quattro gatti** come siamo, saremmo stati capaci di creare una vera e propria "setta"!*<sup>24</sup>

Bože, nemyslel jsem si, že nás **pět a půl**, co tu jsme, bude schopných vytvořit opravdovou „sektu“!

Spojení *mosca cocchiera* [moucha kočím] označuje osobu, která se zdá být mocná, nebo záměrně vyvolává dojem vlastní moci, ale ve skutečnosti žádnou reálnou mocí nedisponuje. V češtině se pro takovou osobu používá výraz „loutka“.

*In realtà (l'abbiamo scritto più volte ma conviene ripeterlo poiché per noi europei si tratta d'una questione determinante e dirimente) le ambizioni di Blair sono infinitamente più grandi*

---

<sup>23</sup> <http://www.perlulivo.it/pipermail/gargonza/msg09976.html>

<sup>24</sup> <http://www.centomovimenti.it/yabbse/index.php?board=2;action=display;theadid=614>

*di quanto sembri. Non vuole certo essere la **mosca cocchiera** di Bush<sup>25</sup>*

Ve skutečnosti (už jsme o tom několikrát psali, ale je vhodné to zopakovat, protože pro nás Evropany je toto zásadní a určující záležitostí) jsou Blairovy ambice mnohonásobně větší, než jak by se mohly zdát. Určitě nechce být Bushovou **loutkou**.

Spojení *cavallo di battaglia* [bitevní kůň] označuje činnost, ve které člověk vyniká nebo se v ní cítí silný:

*Crocante di alici, rucola e aceto balsamico: uno dei **cavalli di battaglia** di questo ristorante, sempre molto buono.*<sup>26</sup>

*Sardelové křupavé omelety, rukola a balsamický ocet – jeden z **mistrovských kousků** této restaurace, vždy vynikající.*

V případě některých idiomů s negativním zabarvením, jako je třeba *cani e porci*, doslova „psi a prasata“ je vhodné, samozřejmě v souladu s jazykovým stylem, ve kterém se výraz vyskytuje, toto zabarvení zachovat, v uvedeném případě například použitím kolokviálního výrazu „každý blbec/blbeček“.

*Ad ingegneria oggi fanno entrare **cani e porci**: gente che non sa risolvere un' equazione di primo grado, gente che non sa scrivere due parole in italiano ecc.*<sup>27</sup>

Na technické obory dnes berou **každého blbce**: ty, co neumějí vyřešit lineární rovnici, co neumí napsat ani pár slov italsky atd...

Idiom *non sapere che pesci prendere* [nevědět, jakou rybu vzít] znamená nevědět, jak určitou záležitost vyřešit, tedy „nevědět kudy kam“, „nevědět co si počít“, atd.:

*Dott. Santoro, la saluto. Come al solito mi rivolgo a lei quando **non so che pesci prendere**. Le spiego il problema.*<sup>28</sup>

---

<sup>25</sup> [http://www.dsmilano.it/html/Pressroom/2003/04/rep3\\_0420\\_scalfari-i-veleni-che-escono.htm](http://www.dsmilano.it/html/Pressroom/2003/04/rep3_0420_scalfari-i-veleni-che-escono.htm)

<sup>26</sup> [http://www.tigulliovino.it/rece/rece\\_0499.htm](http://www.tigulliovino.it/rece/rece_0499.htm)

<sup>27</sup> [http://www.cosenzainrete.it/forum.php?sid=2151&pag\\_msg=&order=1](http://www.cosenzainrete.it/forum.php?sid=2151&pag_msg=&order=1)

<sup>28</sup> <http://www.edscuola.it/archivio/concorsi/confaq233.html>

Zdravím vás, doktore Santoro. Jako obvykle se na vás obracím, když **nevím kudy kam**. Vysvětlím vám, co je za problém.

*Ingoiare il rospo* znamená tolerovat nepříjemnou záležitost, neboli „zatnout zuby“, „překousnout něco“, „spolknout hořkou pilulku“, doslova „spolknout ropuchu“. Ropucha je tedy symbolem něčeho nepříjemného.

*Berlusconi ha dovuto **ingoiare il rospo** e sacrificare uno dei suoi ministri più potenti, scrive El Mundo.*<sup>29</sup>

Berlusconi musel **zatnout zuby** a obětovat jednoho ze svých nejmocnějších ministrů, píše El Mundo.

Podobně ve spojení *sputare il rospo*, které znamená vyjádřit volně a bez váhání svá trápení a obavy, představuje ropucha něco nepříjemného [vyplivnout ropuchu]:

" *Tu mi guardi strano oggi, Giuseppe ...sputa il rospo.* " *Lui non risponde.*<sup>30</sup>

„Dnes se na mě díváš tak divně, Giuseppe... **vyklop, o co jde**.“ On neodpovídá.

Spojení *andare in bestia* vyjadřuje „rozzlobit se“, v italštině „stát se nebezpečným zvířetem“. V češtině můžeme použít idiomy „vzteky se neznat“, „vidět rudě“, „být rozpálený do běla“, apod.:

*Voglio solo affermare il mio diritto a decidere per conto mio, e se qualcuno cerca di costringermi a fare quello che ha deciso lui, allora **vado in bestia**. Come sono emozionato!*<sup>31</sup>

Chci jen zdůraznit své právo rozhodovat se sám za sebe, a pokud se někdo snaží nutit mě dělat něco, co rozhodl on, tak **se neznám!**  
To jsem ale rozčilený!

---

<sup>29</sup> <http://www.italieni.it/archive.php?alpha=90&p=1>

<sup>30</sup> <http://www.liberodiscrivere.it/biblioteca/leggitesto.asp?IDOpere=97842>

<sup>31</sup> <http://www.giovannibernardi.it/prosa/quintaA.html>



*Far vedere i sorci verdi* znamená ohromit někoho, například svými schopnostmi; v dalším smyslu může idiom znamenat způsobit někomu potíže, nepříjemnosti. V prvním smyslu spojení je možné použít obraty typu „vytříit zrak“, hovorové „natřít to někomu“, v případě druhém například „někomu pěkně zatopit“.

*C' è stato un periodo in cui i giochi dalla super grafica stavano solo su PC (Amelio ha fatto vedere i sorci verdi a tutti i possessori di PowerPC !!!).*<sup>32</sup>

Byla doba, kdy hry v super grafice byly jenom na PC (Amelio **vytřel zrak** všem majitelům PowerPC!!!)

Spojení *prendere a pesci in faccia* [dát rybou do obličeje] znamená chovat se k někomu hrubě, nezdvořile – „navázat se do někoho“:

*E' da un po' che spero che questo battibecco finisca e stupidamente lo seguo ma Luca non ha proprio voglia di smettere...già, sai, sono all' antica: quando vedo i miei amici **presi a pesci in faccia** vorrei almeno sapere i motivi senza insinuazioni offensive e ammiccamenti che lasciano tutto in sospenso.*<sup>33</sup>

Už chvíli doufám, že tahle výměna názorů skončí a hloupě jí sleduju, ale Luca nechce zrovna přestat...víš, já jsem staromódní – když vidím, že **se někdo naváží** do mých přátel, chtěl bych alespoň slyšet důvody bez urážlivých narážek a nic neříkajících provokací.

Idiomatické spojení *prendere lucciole per lanterne* [zaměnit světlušky za lampy] vyjadřuje zaměnit jednu věc za jinou. V závislosti na kontextu je v češtině možné použít obraty typu „mýlit se“, „být vedle (jak ta jedle)“, „být na omylu“, případně hovorové „seknout se“, apod.:

*Dove, dice, **abbiamo preso lucciole per lanterne**, non capendo che Haider " era più neopopulista e neoliberista che neonazista "*<sup>34</sup>

---

<sup>32</sup> <http://www.devilsgames.it/devil/content.php?review.6>

<sup>33</sup> <http://www.centomovimenti.it/yabbse/index.php?board=2;action=display;threadid=757;start=45>

<sup>34</sup> [http://www.democraticiperlulivo.it/rassegnastampa/articoli\\_2001/20010703.html](http://www.democraticiperlulivo.it/rassegnastampa/articoli_2001/20010703.html)

A tam, jak říká, **jsme byli vedle jak ta jedle**, protože jsme nepochopili, že Haider „byl spíše neopopulista a neoliberalista než neonacista.“

Idiom *grilli per la testa* [cvrčci v hlavě], označující zvláštní, bláznivé myšlenky a nápady, se často vyskytuje v záporu – *non avere grilli per la testa, senza grilli per la testa*. Větu, která tento zápor obsahuje můžeme do češtiny naopak přeložit bez záporu, pomocí výrazu „mít to v hlavě srovnané“:

*Io stesso ho il dubbio di essere ancora vivo, probabilmente a tutti potevo sembrare una persona normalissima, il classico bravo ragazzo senza **grilli per la testa**, ma oggi 24 maggio, sto raggiungendo la convinzione di essere morto, morto dentro, incapace di continuare una vita " normale ", dopo ciò che ho visto, dopo il male che ho procurato ai miei amici!*<sup>35</sup>

Já sám pochybuji o tom, že jsem ještě naživu, pravděpodobně jsem se všem mohl zdát jako úplně normální člověk, typický hodný kluk, který **to má v hlavě srovnané**, ale dnes, 24. května, dospívám k přesvědčení, že jsem mrtvý, mrtvý uvnitř, neschopný žít „normální“ život po tom, co jsem viděl, po těch hrůzách, co jsem způsobil svým přátelům!

*Tagliare la testa al toro* [uříznout býkovi hlavu] znamená učinit radikální rozhodnutí, zejména takové, které ukončuje diskuze nebo dohady, možné varianty překladu jsou „udělat radikální řez“, „učinit přítrž“, apod.:

*" Questa è una notizia-bomba, che **taglia la testa al toro** per tutta una serie di discussioni ", ha commentato subito dopo Sergio Mello-Grand, il fondatore di Italia On Line.*<sup>36</sup>

„Tato zpráva je bomba, která **učiní přítrž** celé řadě diskuzí,“ komentoval bezprostředně poté Sergio Mello-Grand, zakladatel Italia On Line.

---

<sup>35</sup> <http://www.ewriters.it/stampa.asp?Racconto=F10066.txt>

<sup>36</sup> [http://www.interlex.it/inforum/mc154\\_1.htm](http://www.interlex.it/inforum/mc154_1.htm)

Spojení *prendere un granchio* [vzít kraba] se používá ve smyslu udělat chybu, dopustit se chyby, v hovorové češtině bychom mohli použít idiomy „udělat botu“, „šlápnout vedle“.

*Ma guarda che stai prendendo un granchio, perché non c'è (e non c'è mai stato) nessuno storico che accrediti questa tesi, perché non c'è traccia né di prove né di documenti.*<sup>37</sup>

Podívej, **mýlíš se**, protože není (a nikdy nebyl) žádný historik, který by podpořil tuto teorii, protože o tom nejsou žádné důkazy ani dokumenty.

Výraz *pugno di mosche* [hrst much] označuje nezdar plánů a snah, tzn. místo zisku člověku zbyla jen „hrst much“, moucha tedy představuje něco bezcenného. Možnými překlady jsou například výrazy „prázdné ruce“, případně „oči pro pláč“, apod.:

*" Ci siamo sposati all' inizio di dicembre, avevamo investito i nostri risparmi a luglio nelle obbligazioni Parmalat ", raccontano. Tornati dal viaggio di nozze, avrebbero voluto vendere i bond per arredare l' appartamento a Tor Lupara. Ma si sono ritrovati con un pugno di mosche in mano. E la casa è rimasta senza mobili.*<sup>38</sup>

„Vzali jsme se na začátku prosince, v červenci jsme investovali své úspory do akcií Parmalatu“, vypráví. Když se vrátili z líbánek, chtěli akcie prodat, aby si mohli zařídit byt v Tor Lupaře. Ale zůstaly jim jen **oči pro pláč**. Byt zůstal bez nábytku.

Idiom *(non) essere un'aquila* [(ne)být orel] znamená příliš nevynikat inteligencí, být průměrný až omezený, tedy „nebýt žádný génius“, hovorově „nebýt žádný Einstein“. Orel je zde tedy symbolem inteligence a bystrosti.

---

<sup>37</sup> <http://www.perlulivo.it/pipermail/gargonza/msg09671.html>

<sup>38</sup> <http://www.codacons.it/articolo.asp?id=12845>

*George W. Bush non sara' un'aquila, ma bisogna riconoscergli (a lui o ai suoi consiglieri, primo tra tutti Paul Wolfowitz) una notevole sagacia propagandistica.*<sup>39</sup>

George W. Bush asi **není žádný génius**, ale co se týká propagandy, je třeba mu (a jeho poradcům, především Paulovi Wolfowitzovi) přiznat pozoruhodnou vychytralost.

Idiomatickému spojení *gridare al lupo* [křikem upozorňovat na vlka] odpovídá český kvaziidiom „spustit planý poplach“.

*« I falsi allarmi erano troppi non ci facevamo più caso » « Troppe volte ci avevano gridato al lupo. Talmente tante che alla fine non ci facevamo quasi più caso » dice Bruno Garlant.*<sup>40</sup>

*„Příliš často spustili planý poplach. Dokonce tolikrát, že už jsme si z toho nic nedělali,“ říká Bruno Garlant.*

## **10.6. Výrazy, pro které čeština nemá idiomatické vyjádření:**

Italské idiomatické výrazy v této skupině nemají český ekvivalent, je tedy nutné je přeložit pomocí jiného než idiomatického vyjádření.

Spojení *sentirsi/ essere un verme* [cítit se jako/ být červ] vyjadřuje být špatný nebo cítit se špatně, z důvodu vlastního špatného chování. Hovorově bychom mohli tento idiom vyjádřit „cítit se jako mizera“, v knižním a básnickém jazyce by bylo možné použít výraz „cítit se jako bídný červ“. „Červ“ tedy představuje negativní chování, podlost.

*" Mi dispiace Meg. Lo so, sono un verme. Merito tutti gli insulti che stai pensando. Non ho nessuna giustificazione. "*<sup>41</sup>

„Je mi to líto, Meg. Já vím, **jsem mizera**. Zasloužím si všechny urážky, které tě jen napadnou. Neexistuje nic, co by mě mohlo omluvit.“

---

<sup>39</sup> <http://lists.peacelink.it/pace/msg09850.html>

<sup>40</sup> [http://www.feltrinelli.it/FattiLibriInterna?id\\_fatto=2299](http://www.feltrinelli.it/FattiLibriInterna?id_fatto=2299)

<sup>41</sup> [http://www.amando.it/lettere/leonor\\_30.htm](http://www.amando.it/lettere/leonor_30.htm)

Idiom *topo d'auto/ d'albergo /di treno* [myš aut/ hotelová myš/ vlaková myš] slouží jako označení pro zloděje, který se specializuje na vykrádání aut/ hotelů/ vlaků. Název myši zde představuje schopnost někam se nenápadně dostat:

*Al parcheggio di viale Dante, di fronte all' hotel Camin, stesso copione, ma questa volta il **topo d' auto** è stato più fortunato: trovando aperta una vettura, è riuscito a sottrarre qualche indumento di poco conto, senza tuttavia avere il tempo di allontanarsi a bordo del veicolo, a causa dell' intervento dei militari.*<sup>42</sup>

Parkoviště v ulici Dante, před hotelem Camin – stejný scénář, ale tentokrát měl **vykradač aut** větší štěstí: našel jeden vůz otevřený, podařilo se mu zcizit nějaké oblečení v nízké hodnotě, a přesto neměl čas vzdálit se od vozidla, díky zásahu vojáků.

Pokud čeština nemá odpovídající idiom, je možné vyjádřit smysl neidiomatickým vyjádřením a popřípadě **použít idiom na jiném místě v textu**: například v této ukázce, kde se vyskytuje idiom *essere un coniglio* [být králík]:

*Sono d' accordo, non tutti **sono conigli**, non tutti **scappano**. Ci sono molti ultras che ci rispettano ma non ci temono.*<sup>43</sup>

Souhlasím, ne všichni **jsou zbabělci**, ne všichni **berou do zaječích**. Je spousta ultras, kteří nás respektují, ale nebojí se nás.

V tomto idiomu „králík“ prezentuje strach, zbabělost.

Některé idiomy vznikají ze slovních obrátů, postav nebo pojmů, objevujících se v uměleckých dílech. Pokud dílo není v jiném jazyce natolik známé, označení se nestane rozšířeným a nemusí pro něj v daném jazyce existovat přesný ekvivalent, je tedy nutné ho vyjádřit jinými prostředky. Například *grillo parlante*, doslova

---

<sup>42</sup> <http://www3.varesenews.it/varese/articolo.php?id=6190>

<sup>43</sup> <http://forum.tifonet.it/viewtopic.php?t=14529&start=125>

„mluvící cvrček“, původně jedna z postav v knize Pinocchio od Carla Collodiho, přešlo do širšího povědomí jako označení pro osobu, která neustále druhé poučuje. Čeština odpovídající idiom nemá, je proto nutné ho **vyjádřit opisem**:

*Choco Krispies, Chocos e basta, Cornflakes, non doveva che scegliere tra questi figli del mondo moderno, ma si limitò ad un caffelatte. - Tutta qua la tua colazione ?! - Ohi ... Quella donna sembrava la voce della sua coscienza, petulante come il grillo parlante, ma ormai era cresciuto e non doveva più obbedire ai suoi " consigli ".*<sup>44</sup>

Choco Krispies, Chocos a dost, Cornflakes, mohl si vybrat mezi těmito produkty moderního světa, ale dal si jenom samotnou kávu s mlékem. „To je celá tvoje snídane?“ Eh... Ta žena byla jako hlas jeho vlastního svědomí, otravný a **neustále moralizující**, ale teď už byl dospělý a už nemusel poslouchat její „rady“.

Pokud čeština nemá odpovídající idiom, je další možností při překladu **spojení z textu vypustit**, je-li ve zbývajícím textu význam idiomu i tak obsažen.

*Con quei soldi finanziò le formazioni partigiane che avevano bisogno di sopravvivere, raccolse piccoli gruppi sparsi di ragazzi non legati ad alcun partito, i cosiddetti **cani sciolti**, e quando arrivò nella zona dell' Ossola trovò me.*<sup>45</sup>

Z těch peněz financoval partyzánské útvary, které potřebovaly přežít – dal dohromady roztroušené skupiny chlapců, kteří nepatřili k žádné straně, a když přijel do oblasti Ossola, našel mě.

Idiom *anatra zoppa* [kulhavá kachna] byl převzat do italštiny jako kalk anglického výrazu „lame duck“. Tento výraz se používá hlavně v novinářském jazyce a označuje osobu, většinou politika, který prakticky nemá žádnou moc, například proto, že už mu končí

---

<sup>44</sup> <http://www.ewriters.it/leggi.asp?Racconto=F5432.txt>

<sup>45</sup> <http://digilander.libero.it/infoprc/aggiomattei.html>

mandát, již byl zvolen jeho nástupce nebo jsou jeho pravomoci omezeny tím, že je nemůže opřít o reálnou moc. Čeština odpovídající výraz nemá, proto je nutné ho vyjádřit jiným způsobem:

*Invece, come si è detto, si tratta di scegliere insieme il Presidente e la coalizione politica che lo sostiene. Un Presidente che fosse " un'anatra zoppa", cioè senza maggioranza nell' assemblea parlamentare, non servirebbe a nessuno.*<sup>46</sup>

Naopak, jak bylo řečeno, jde o to zvolit prezidenta a také koalici, která ho bude podporovat. Prezident, který by **prakticky neměl žádnou moc**, protože by neměl podporu většiny parlamentního shromáždění, by nebyl nic platný.

Idiomatické spojení *brutta bestia* [ošklivé zvíře] vyjadřuje něco nebo někoho, jenž vyvolává obavy, nepříjemné pocity. Bestia je označení pro velké, nebezpečné zvíře, přeneseně tedy něco, s čím člověk nemá snadný boj:

*Calma, calma ... l' ipocondria è davvero una brutta bestia!!  
La cosa che puo aiutarvi è pensare che è IMPOSSIBILE che tutte le malattie del mondo le avete proprio voi!*<sup>47</sup>

Jen klid... hypochondrie je opravdu **prevít!!** To, co vám může pomoci, je myslet si, že je NEMOŽNÉ, abyste všechny nemoci na světě měli právě vy!

*Cavallo di razza* [kůň s dobrým rodokmenem, plnokrevník] je výraz označující osobu nebo věc vynikajících vlastností, možnosti překladu jsou rozličné a ve velké míře dané kontextem:

*Non smetteremmo mai di stare al volante della Nissan 350 Z.  
Il rapporto prezzo / qualità rispetto alle prestazioni è eccellente.  
Stiamo parlando di un vero cavallo di razza, una vettura che se si*

---

<sup>46</sup> <http://www.liberalcafe.it/modules.php?name=News&file=article&sid=559>

<sup>47</sup> [http://www.forumsalute.it/forum/pop\\_printer\\_friendly.asp?TOPIC\\_ID=27969](http://www.forumsalute.it/forum/pop_printer_friendly.asp?TOPIC_ID=27969)

*vuole guidare davvero bisognerebbe portarla in circuito almeno una volta alla settimana per divertirsi.*<sup>48</sup>

Nejraději bychom byli pořád za volantem Nissana 350 Z. Poměr ceny a kvality vzhledem k jeho výkonnosti je vynikající. Je to opravdová **bomba**, a pokud rádi řídíte, opravdu by to chtělo s tímto vozem alespoň jednou týdně zajet na dráhu, pobavit se.

Idiom *cura da cavallo*, doslova „koňský lék“, tedy natolik účinný, aby mohl působit i na tak silné zvíře, jako je kůň; označuje velmi silný lék:

*Il nostro Paese ha evitato il collasso perché è riuscito a conservare la fiducia dei mercati e dei partner europei, grazie anche alle **cure da cavallo** applicate a partire dal 1992 dal Governo Amato prima e dal Governo Prodi poi.*<sup>49</sup>

Naše země se vyhnula kolapsu, protože se podařilo udržet si důvěru evropských obchodních partnerů a trhů, a také díky **účinným opatřením**, aplikovaným již od roku 1992 Amatovou a později také Prodiho vládou.

*Specchietto per le allodole* označuje něco, co má přilákat nebo oklamat důvěřivé, doslova „zrcátko pro skřivany“. Toto úsloví vychází z toho, že skřivani jsou přitahováni lesklými věcmi a proto se používají zrcadla, aby se vlákali do pastí. Idiom tedy můžeme přeložit jako „návnada“, „lákadlo“, atd.:

*Il mondo dei saldi, infatti, era diventato una giungla. A volte i saldi erano soltanto **specchietti per le allodole** e attiravano i consumatori senza però effettuare costi reali sui prodotti.*<sup>50</sup>

Svět slev se skutečně stal džunglí. Kolikrát byly slevy pouhým **lákadlem**, které mělo přitáhnout zákazníky, aniž by však na výrobcích byly uvedeny skutečné ceny.

---

<sup>48</sup> [http://www.tgcom.it/autoemoto/html/news/050623\\_tg247.html](http://www.tgcom.it/autoemoto/html/news/050623_tg247.html)

<sup>49</sup> <http://www.stpauls.it/club3/0412c3/0412c362.htm>

<sup>50</sup> <http://www.arpaonline.it/?page=rasprt&act=view&id=415>



Idiom *far ridere i polli* [rozesmívat kuřata] znamená „být směšný“, „být k smíchu“:

*Negazione, lo so che lo stipendio d' insegnante al liceo in Italia fa ridere i polli e rende solo più schifosa tutta la faccenda.*<sup>51</sup>

Nesouhlas – vím, že plat gymnaziálního učitele v Itálii je **směšný**, a tím spíš je celá záležitost nechutná.

Výraz *febbre da cavallo* [koňská horečka] značí vysokou horečku. Zde je opět symbol koně jako něčeho silného, velkého – ze stejného důvodu se v hovorové češtině může použít výraz „horečka jako kráva“, mít vysokou horečku pak můžeme vyjádřit pomocí „jen hořet“, „pálit jako pec“. Tato vyjádření jsou však hovorová a nehodí se do všech kontextů:

*I mesi successivi sono stati un calvario per Alessandro: febbre da cavallo, infezioni, tracheotomia, impossibilità di movimento e di parola.*<sup>52</sup>

Následující měsíce byly pro Alessandra utrpením: **vysoká horečka**, infekce, tracheotomie, neschopnost hýbat se a mluvit.

Pro idiomy je typické, že mohou být zdrojem slovních hříček – mluvčí může použít idiom částečně jako doslovný výraz a zároveň jako výraz idiomatický. Například zmíněný idiom *febbre da cavallo* byl použit jako název italského filmu z roku 1976, který se odehrává v prostředí koňských dostihů. Dvojnáčnost názvu je tedy v originále zřejmá - „koňská horečka“ a zároveň „vysoká horečka“. Při překladu není možné tuto dvojnáčnost zachovat, protože čeština stejný idiom nemá. Autor překladu tedy název přeložil jako „Dostihová horečka“.

Větný výraz *Il lupo perde il pelo, ma non il vizio*. [Vlk ztratí srst, ale neztratí své neřesti.] vyjadřuje, že člověk se těžko zbaví špatných zvyků a vlastností. Podobné přísloví „Zvyk je železná košile.“ je možnou variantou překladu, ne vždy je však úplně

---

<sup>51</sup> <http://persone.softwarelibero.it/person/arrigo&start=74>

<sup>52</sup> <http://www.tgcom.it/cronaca/articoli/articolo263446.shtml>

vhodný. V případě neexistence ekvivalentního idiomatického vyjádření je nutné idiom vypustit a vyjádřit ho pomocí pravidelného jazyka:

*L' Inghilterra coloniale non fu da meno e il comportamento di Blair dimostra che **il lupo perde il pelo ma non il vizio**. Motto dell' Impero romano, e dell' Inghilterra coloniale poi, fu Divide et Impera, ovvero Dividi e governa; ed oggi sentiamo vero questo intento nel comportamento di Bush, che ha diviso la NATO, l' Europa, Il Consiglio di Sicurezza dell' ONU, ma ha anche creato le condizioni per dividere il mondo in due.*<sup>53</sup>

Koloniální Anglie v tom nebyla o nic pozadu a Blairovo chování ukazuje, že **některé věci se prostě nemění**. Mottem římského impéria a potom koloniální Anglie bylo „Divide et Impera“, neboli „Rozděl a panuj“ - a dnes pozorujeme stejný záměr v chování Bushe, který rozdělil NATO, Evropu, Radu bezpečnosti OSN, dokonce vytvořil podmínky pro to rozdělit napůl celý svět.

Přísluví *Moglie e buoi dei paesi tuoi*. [Ženu a voly z tvého kraje.] nemá v češtině vhodný ekvivalent. Slovo „buoi“ je zde především kvůli rýmu ve větě (buoi, tuoi). Přísluví vyjadřuje myšlenku, že člověk by si měl hledat partnera ve svém okolí.

*Vada vada; si sposi pure l' americano! Io sono un po' all' antica: **mogli e buoi dei paesi tuoi!***<sup>54</sup>

Jen do toho, vezměte si klidně Američana! Já jsem trochu staromódní, myslím, že **člověk by si měl hledat partnera ve svém kraji**.

---

<sup>53</sup> <http://web.margheritaonline.it/pipermail/spaziolibero/msg04532.html>

<sup>54</sup> <http://www.dramma.it/libreria/copioni/cicogna.htm>

## 10.7. Shrnutí translatické analýzy

Na základě provedené translatické analýzy můžeme konstatovat, že italské idiomatické výrazy obsahující název zvířete mají ve vztahu k češtině různou míru ekvivalence, od doslovných ekvivalentů až po idiomy, které v češtině ekvivalentní idiomatické vyjádření vůbec nemají.

V případě neexistence jednoznačného ekvivalentu v cílovém jazyce je třeba při překladu brát v úvahu především **jazykový styl** a **kontext**, ve kterém se idiom vyskytuje.

Pokud se nevyskytuje vhodné idiomatické vyjádření, překladatel má možnost smysl idiomatického spojení přenést do cílového jazyka pomocí překladatelských postupů, jako je například:

- **substituce** - smysl idiomu je možné **nahradit jiným výrazem**
- **explicitace**, neboli vyjádření smyslu idiomu pomocí **opisu**, tedy pomocí **pravidelného jazyka**
- **redukce**, tedy idiom z textu **vypustit**, pokud to neovlivní smysl sdělení
- **kompensace**, neboli použití **jiného idiomu na jiném místě v textu**

Problémem uvedených postupů je nebezpečí, že sdělení by mohlo přijít o některý z rysů, typických pro idiomatická vyjádření:

- sdělení může **ztratit svou ekonomičnost**, zejména při nutnosti použít při překladu opis;

- ze sdělení se může **vytrátit záměrná dvojznačnost**, založená na rozdílu mezi doslovnou a přenesenou variantou idiomu;
- sdělení může být **ochuzeno o složku expresivní a symbolickou**

Překlad idiomatických spojení tedy od překladatele vyžaduje zvýšenou pozornost, aby byla zachována co nejpřesnější podoba sdělení.

## ZÁVĚR

Cílem této práce bylo především prezentovat možnosti překladu vybraného vzorku italských idiomatických spojení do češtiny a sledovat míru ekvivalence při překladu.

Teoretická část práce měla poskytnout stručné teoretické pojednání o idiomatických výrazech, přičemž byla koncipována jako teoretický základ pro analytickou část.

V analytické části práce byl vybraný vzorek idiomů zkoumán z hlediska slovnědruhové příslušnosti komponentů idiomatických výrazů, možnostem vnitřní transformace a syntaktické manipulace idiomů. Hlavní pozornost pak byla věnována možnostem překladu idiomatických spojení do češtiny.

Idiomy byly roztříděny podle míry ekvivalence při překladu z italštiny do češtiny. Pro lepší přehlednost o míře ekvivalence bylo vytvořeno šest skupin – do první skupiny byly zařazeny idiomy, které mají v češtině doslovný ekvivalent, v další skupině jsou spojení, která v češtině sice doslovný ekvivalent mají, ale v běžně používaném jazyce se dává přednost jinému spojení. Třetí skupinu pak tvoří idiomy, které v češtině obsahují jiný název zvířete. Další skupinu tvoří idiomatická spojení polysémní. Tato spojení byla dána do zvláštní skupiny z toho důvodu, že se podle smyslu buď překládají idiomem, který název zvířete obsahuje, nebo naopak neobsahuje, nebo idiomatický ekvivalent v češtině vůbec nemají. Pátou skupinu tvoří idiomatická spojení, kterým v českém jazyce odpovídají idiomy, které název zvířete neobsahují. Poslední skupina je složena z idiomů, jimž v češtině žádné idiomatické spojení neodpovídá a jejich význam je tedy nutné obsáhnout jiným

než idiomatickým vyjádřením. Idiomatické výrazy, zejména ty obsažené v poslední skupině, jsou doplněny náznakem sémantických rysů názvu zvířete, který se v nich vyskytuje.

V závěru translatologické analýzy je uvedeno shrnutí problémů, se kterými se může překladatel setkat a jsou zde naznačeny možnosti překladatelských postupů, které je možné použít.

Závěrem je možné konstatovat, že idiomatická spojení tedy při překladu vyžadují zvýšenou pozornost.

## **Resumé**

### **Riassunto in italiano**

Il tema principale di questa tesi sono le espressioni idiomatiche italiane quali contengono un nome di un animale e gli equivalenti di essi in lingua ceca.

La tesi è divisa in due parti. La prima parte è di carattere teorico, mentre la seconda, corpo principale dell'elaborato, si occupa soprattutto delle possibilità di traduzione del campione delle espressioni idiomatiche prese in esame.

La parte teorica è stata concepita come un'introduzione al tema delle espressioni idiomatiche. Per iniziare, nella prima parte si tenta di formulare una definizione del termine 'espressione idiomatica', sottolineandone le caratteristiche principali, cioè la fissità del significato, la non collocabilità semantica e la diffusione nell'uso. Inoltre viene menzionato il rapporto tra le espressioni idiomatiche e il linguaggio non-idiomatico, ed una classificazione delle tipologie delle espressioni idiomatiche. Si è cercato di sviluppare soprattutto una classificazione relativa alla posizione della espressione idiomatica nel discorso, cioè se la espressione idiomatica costituisce un'intera frase o meno e quale funzione ha nel discorso (verbale, nominale, ecc.). La stessa tipologia di classificazione è stata usata nella parte analitica della tesi.

Gli altri aspetti dei quali si occupa la tesi sono i componenti delle espressioni idiomatiche, i loro aspetti formali e semantici. Una maggiore attenzione è stata posta all'aspetto semantico, in quanto la parte analitica si concentra su questo aspetto delle espressioni idiomatiche. Altresì la tesi affronta l'argomento della funzione delle espressioni idiomatiche e il loro uso nel discorso. La parte teorica

si conclude con una breve descrizione delle possibilità della traduzione, il che prepara il campo per la parte analitica.

La parte analitica è basata su un'analisi di un campione di 100 espressioni idiomatiche. Il campione è stato estratto dai dizionari *Lo Zingarelli (2011) – Vocabolario della lingua italiana* e *Il Sabatini Colletti. Dizionario della lingua italiana (2008)*. L'analisi è stata sviluppata in tre diverse fasi. In primo luogo il campione è stato diviso nei gruppi secondo gli aspetti formali.

La seconda fase si occupa delle possibilità di trasformazione delle espressioni idiomatiche. Questa parte tiene conto del fatto che le espressioni idiomatiche sono anomale in comparazione con il linguaggio non-idiomatico; questa anomalia è data dalla modalità con cui tali espressioni possono essere modificate. Dalla analisi svolta emerge che le possibilità di modificazione e di trasformazione sono limitate e variano da caso a caso.

La terza fase dell'analisi rappresenta l'obiettivo maggiore della tesi, l'analisi translologica. Ciascuna espressione idiomatica è stata analizzata in un testo autentico, trovato nel corpora ItWaC. Per quanto riguarda le possibilità della traduzione è stato rivelato che ci sono diversi tipi di espressioni idiomatiche, le quali possono essere suddivise in 6 gruppi. Nel primo gruppo si trovano le espressioni idiomatiche che hanno un equivalente identico in lingua ceca. Nel secondo gruppo rientrano le espressioni idiomatiche che in lingua ceca hanno un equivalente identico, ma esso non è molto usato e per esprimere lo stesso significato è più usata un'altra espressione. Un altro gruppo è rappresentato dalle espressioni idiomatiche le quali in ceco contengono un nome di un animale diverso che in italiano. Nel quarto gruppo si trovano le espressioni polisemantiche, della quale traduzione varia a seconda del loro significato. Nel penultimo gruppo si trovano le espressioni idiomatiche il cui significato si esprime in ceco usando un'espressione idiomatica che non contiene nessun nome di animale. Nell'ultimo gruppo sono presenti le espressioni idiomatiche che non hanno nessun equivalente in lingua ceca. Nei casi in cui la traduzione risulta essere problematica,



soprattutto negli ultimi due gruppi, le espressioni idiomatiche sono accompagnate con un esempio pratico della traduzione, riportando un breve testo italiano autentico. Inoltre alcune delle espressioni idiomatiche, soprattutto quelle la cui traduzione è più problematica, sono accompagnate da una breve descrizione delle caratteristiche semantiche del nome dell'animale che contengono.

Per concludere si può dire che le espressioni idiomatiche, e soprattutto la loro traduzione in lingua straniera, è un problema complesso e le possibilità di una loro traduzione varia a seconda dei singoli casi.

## Seznam použité literatury

Casadei F. (1995), *Per una definizione di "espressione idiomatica" e una tipologia dell'idiomatico in italiano. Lingua e stile*, vol. 30, no2, pp. 335-358.

Casadei, F. (1996), *Metafore ed espressioni idiomatiche. Uno studio semantico sull'italiano*. Roma, Bulzoni.

Čermák F. (2007), *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*, Karolinum, Praha.

Čermák F., Hronek J., Machač J. (1983), *Slovník české frazeologie a idiomatiky - Přirovnání*, Academia, Praha.

Čermák F., Hronek J., Machač J. (1988), *Slovník české frazeologie a idiomatiky - Výrazy neslovesné*, Academia, Praha.

Čermák F., Hronek J., Machač J. (1994), *Slovník české frazeologie a idiomatiky - Výrazy slovesné*, Academia, Praha.

Filipec J., Čermák F. (1985), *Česká lexikologie*, Academia, Praha.

Kavka S. (2003), *A Book on Idiomatology*, Žilina, University of Žilina.

Lakoff G., Johnson M. (2002), *Metafory, kterými žijeme*, Brno, Host.

Renzi, Lorenzo; Salvi, Giampaolo; Cardinalletti, Anna, *Grande grammatica italiana de consultazione*, Bologna : Il Mulino, 1995.

Vietri S. (1985), *Lessico e sintassi delle espressioni idiomatiche : una tipologia tassonomica dell'italiano*. Liguori editore, Napoli.

### **Slovníky na CD-ROM**

Sabatini F., Coletti V. (2008), *Il Sabatini Coletti. Dizionario della lingua italiana*, CD-ROM. Rizzoli Larousse, Milano.

Zingarelli N. (2011), *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*, CD-ROM. Zanichelli, Bologna.

### **Internetové zdroje**

Sketch Engine [online]. Korpus ItWaC [cit. 10. 5. 2012]. Dostupné z WWW: < <http://www.sketchengine.co.uk> >.

## PŘÍLOHA

Seznam idiomatických spojení, analyzovaných v praktické části práce<sup>55</sup>:

Zvíře	Idiomatické spojení	Definice
<b>allodola</b> (skřivan)	<b>specchietto per le allodole</b>	espediente per attirare gli ingenui, illusione creata per ingannare
<b>anatra</b> (kachna)	<b>anatra zoppa</b>	dell'inglese „lame duck“, si usa nel linguaggio giornalistico - persona inefficiente, incapace o che esercita un potere solo nominalmente.
<b>aquila</b> (orel)	<b>nido d'aquila</b>	luogo solitario, appartato, in cima a una vetta
	<b>(non) essere un'aquila</b>	essere una persona dotata di intelligenza non comune; non essere un'aquila - essere mediocre, limitato
<b>asino</b> (osel)	<b>essere un asino</b>	essere ignorante
	<b>qui casca l'asino</b>	qui arriva la difficoltà
<b>bestia</b> (velké, nebezpečné zvíře)	<b>andare in bestia</b>	infuriarsi
	<b>bestia nera</b>	persona o cosa che ossessiona, che costituisce in incubo; qc difficile da affrontare
	<b>brutta bestia</b>	cosa o persona che si teme
<b>bue</b> (vůl)	<b>chiudere la stalla quando i buoi sono scappati</b>	adottare un rimedio quando ormai è tardivo e quindi inutile
	<b>mettere il carro davanti ai buoi</b>	parlare, agire, fare proposte e sim., in modo prematuro
	<b>Moglie e buoi dei paesi tuoi.</b>	E' bene trovare la donna da sposare e ciò che serve per il proprio lavoro all'interno del proprio ambiente.
	<b>occhio di bue</b>	occhio molto grande; finestrino tondo; lente convessa di lanterna

<sup>55</sup> Uvedené idiomy a jejich definice byly vyexcerptovány ze slovníků *Lo Zingarelli* (2011) a *Il Sabatini Coletti* (2008).

<b>Zvíře</b>	<b>Idiomatické spojení</b>	<b>Definice</b>
<b>bufala</b> (druh krávy)	<b>essere una bufala</b>	essere un errore, svista madornale/ notizia giornalistica priva di fondamento; cosa di scarsa qualità
<b>cane</b> (pes)	<b>cani e porci</b>	chiunque, qualunque tipo di persona
	<b>cane sciolto</b>	chi opera politicamente svincolato da qualsiasi organizzazione, politico senza affiliazione ad un partito
	<b>menar il can per l'aia</b>	tirare in lungo qc per guadagnare tempo
	<b>Non destare il can che dorme.</b>	E' bene non stuzzicare persone o situazioni al momento tranquillo.
	<b>solo come un cane</b>	completamente solo
	<b>vita da cani</b>	vita insopportabile
<b>capra</b> (koza)	<b>salvare capra e cavoli</b>	risolvere vantaggiosamente insieme due opposte esigenze
<b>capro</b> (kozel)	<b>capro espiatorio</b>	chi, senza colpa paga per gli errori di altri
<b>cavallo</b> (kůň)	<b>A caval donato non si guarda in bocca.</b>	un regalo va accettato di buon grado così com'è
	<b>cavallo di battaglia</b>	attività in cui una persona si sente piú sicura di sè, della propria riuscita; commedia o scena in cui un attore mostra le sue migliori qualità
	<b>cavallo di razza</b>	persona dotata di grandi qualità, di prestigio, carisma e sim.
	<b>cavallo di Troia</b>	tranello, inganno

<b>Zvíře</b>	<b>Idiomatické spojení</b>	<b>Definice</b>
<b>cavallo</b> (kůň)	<b>cura da cavallo</b>	cura fortissima
	<b>essere a cavallo</b>	essere in posizione o situazione nettamente favorevole
	<b>febbre da cavallo</b>	febbre molto alta
<b>cigno</b> (labuť)	<b>canto del cigno</b>	l'ultima opera pregevole di un artista e di una persona di un certo rilievo
<b>cocodrillo</b> (krokodýl)	<b>lacrime di cocodrillo</b>	pentimento simulato o tardivo
<b>coniglio</b> (králík)	<b>essere un coniglio</b>	essere una persona vile e paurosa
<b>gallina</b> (slepice)	<b>cervello di gallina</b>	essere una persona poco intelligente
	<b>gallina dalle uova d'oro</b>	fonte sicura e facile di guadagno cospicuo e ripetuto
	<b>(E') meglio un uovo oggi che una gallina domani.</b>	meglio un piccolo guadagno oggi che uno maggiore ma incerto domani.
	<b>zampe di gallina</b>	scrittura inintelligibile; piccole rughe attorno agli occhi
<b>gallo</b> (kohout)	<b>al canto del gallo</b>	prima di giorno
<b>gatta</b> (kočka)	<b>Gatta ci cova.</b>	qualcosa non è chiaro
<b>gatto</b> (kočka/ kocour)	<b>Non dire gatto finché non è nel sacco.</b>	non essere avventato nelle conclusioni
	<b>Quando non c'è il gatto i topi ballano.</b>	in assenza di controlli tutti ne approfittano per fare i loro comodi.
	<b>(essere in) quattro gatti</b>	in pochissimi

<b>Zvíře</b>	<b>Idiomatické spojení</b>	<b>Definice</b>
<b>ghiro</b> (plch)	<b>dormire come un ghiro</b>	profondamente e a lungo
<b>granchio</b> (krab)	<b>prendere un granchio</b>	fare un errore
<b>grillo</b> (cvrček)	<b>grillo parlante</b>	chi ama fare il saccente, il moralizzatore
	<b>(avere) grilli per la testa</b>	fantasie e idee strane
<b>leone</b> (lev)	<b>cuor di leone</b>	molto ardito
	<b>essere un leone</b>	essere un uomo di eccezionale energia, forza e sim.
	<b>fare la parte del leone</b>	fare per sé il meglio o il più di qc
	<b>(E') meglio un giorno da leone che cento da pecora.</b>	
<b>lince</b> (rys)	<b>occhio di lince</b>	occhio acutissimo
<b>lucciola</b> (světluška)	<b>prendere lucciole per lanterne</b>	una cosa per un'altra - qualcuno o qualcosa
<b>lumaca</b> (hlemýžď)	<b>a passo di lumaca</b>	molto adagio
	<b>essere una lumaca</b>	persona lenta e pigra nel muoversi e nell'agire
<b>lupo</b> (vlk)	<b>fame da lupo</b>	fame molto forte
	<b>gridare al lupo</b>	dare un allarme senza che ce ne sia bisogno
	<b>Il lupo perde il pelo, ma non il vizio.</b>	chi ha abitudini riprovevoli difficilmente le perde anche col passar del tempo
	<b>in bocca al lupo</b>	formula d'augurio per chi si espone a un pericolo o affronta una prova impegnativa

<b>Zvíře</b>	<b>Idiomatické spojení</b>	<b>Definice</b>
<b>lupo</b> (vlk)	<b>lupo di mare</b>	marinaio esperto e vecchio del mestiere
	<b>nella tana del lupo</b>	nel luogo più infido, pericoloso
	<b>tempo da lupo</b>	tempo burrascoso, freddo
<b>mosca</b> (moucha)	<b>mosca bianca</b>	persona dalle qualità molo rare
	<b>mosca cocchiera</b>	persona priva di importanza che crede e vuol far credere di avere un ruolo di direzione, di responsabilità
	<b>non fare male a una mosca</b>	si dice di una persona particolarmente buona
	<b>non sentire volare una mosca</b>	un grande silenzio
	<b>pugno di mosche</b>	vedere fallire o naufragare i propri sforzi, progetti e sim.
<b>oca</b> (husa)	<b>oca giuliva</b>	donna frivola, gaia e un po'sciocca
	<b>pelle d'oca</b>	aspetto della pelle, provocato dal freddo o dall'emozione, per cui sulla superficie si formano dei piccoli rilievi per azione dei muscoli erettori dei peli
<b>orso</b> (medvěd)	<b>vendere la pelle dell'orso prima di averlo ucciso</b>	fare dei calcoli su qc che ancora non si ha; confidare con leggerezza nel successo
<b>pecora</b> (ovce)	<b>contare le pecore</b>	metodo per vincere l'insonnia
	<b>pecora nera</b>	chi spicca negativamente in una famiglia, gruppo, comunità e sim.
<b>pesce</b> (ryba)	<b>Il pesce puzza dalla testa.</b>	la corruzione e le magagne hanno origine in chi comanda



<b>Zvíře</b>	<b>Idiomatické spojení</b>	<b>Definice</b>
<b>pesce</b> (ryba)	<b>muto come un pesce</b>	detto di chi tace ostinatamente
	<b>non sapere che pesci prendere</b>	non sapere come agire per risolvere qc
	<b>pesce d'aprile</b>	burla che si usa fare il primo giorno d'aprile
	<b>pesce lesso</b>	persona insignificante, sciocca o imbambolata
	<b>pesce piccolo/grasso</b>	persona rispettivamente di scarso o forte potere
	<b>prendere a pesci in faccia</b>	trattare q in modo villano e umiliante
	<b>sano come un pesce</b>	essere in perfetta salute
	<b>sentirsi un pesce fuori d'acqua</b>	detto di chi si trova a disagio in una data situazione o ambiente
<b>piccione</b> (holub)	<b>prendere due piccioni con una fava</b>	raggiungere due scopi, ottenere due risultati, con un solo mezzo
<b>pollo</b> (kuře)	<b>conoscere i propri polli</b>	sapere molto bene con chi si ha a che fare
	<b>far ridere i polli</b>	dire o combinare delle enormità; di cosa, risultare balorda e ridicola
<b>porco</b> (prase)	<b>essere un porco</b>	persona molto sporca o moralmente sudicia, viziosa e volgare
<b>pulce</b> (blecha)	<b>fare le pulci (a q)</b>	ricercarne i difetti e gli errori con spirito eccessivamente critico e malevolo
	<b>mercato delle pulci</b>	in cui si vendono oggetti d'occasione di ogni genere, gener. vecchi o usati
	<b>pulce nell'orecchio</b>	sospetto, dubio, pensiero molesto

<b>Zvíře</b>	<b>Idiomatické spojení</b>	<b>Definice</b>
<b>rondine</b> (vlaštovka)	<b>Una rondine non fa primavera.</b>	un solo segno positivo non costituisce una regola
<b>rospo</b> (ropucha)	<b>ingoiare il rospo</b>	tollerare un fatto spiacevole, una situazione incresciosa
	<b>sputare il rospo</b>	esprimere liberamente, senza più esitazioni, un motivo di preoccupazione, uno stato d'animo di sofferenza
<b>serpe</b> (had)	<b>(scaldare, allevarsi, nutrire) serpe in seno</b>	beneficare chi poi si rivelerà ingrato, nemico
<b>sorcio</b> (myš)	<b>far vedere i sorci verdi (a q)</b>	sbalordire; mettere q in seria difficoltà
<b>tigre</b> (tygr)	<b>tigre di carta</b>	chi (o ciò che) sembra pericoloso o temibile ma in realtà può essere sconfitto
<b>topo</b> (myš)	<b>topo d'albergo/ di treno/ d'auto</b>	ladro specializzato in furti negli alberghi, sui treni, nelle automobili
	<b>topo di biblioteca</b>	studioso che passa molto tempo in biblioteca
<b>toro</b> (býk)	<b>prendere il toro per le corna</b>	affrontare senza esitazione un ostacolo
	<b>tagliare la testa al toro</b>	prendere una decisione netta, troncando una discussione, una questione
<b>uccello</b> (pták)	<b>a volo d'uccello</b>	dall'alto – in modo globale, generale e rapido
	<b>uccello del malaugurio</b>	persona che prevede continuamente disgrazie, malanni e sim.
<b>vacca</b> (kráva)	<b>tempi di vacche grasse/magre</b>	epoca prospera o di miseria
<b>verme</b> (červ)	<b>essere/ sentirsi un verme</b>	essere una persona vile, abietta, assolutamente spregevole; persona che non vale nulla